

BÓCZ ENDRE

Az úgynevezett „romagyilkosságok” ügyének néhány tanulsága

A modern társadalomban a büntető igazságszolgáltatás gördülékeny működése aligha képzelhető el anélkül, hogy a vádemelés előtt egy hatósági jogkörrel és kellő sajátos szakmai képzettséggel felvértezett szervezet felkutatná és összegyűjtené a bizonyításhoz felhasználható eszközöket, és gondoskodna arról, hogy mind ezek, mind pedig a feltételezett felelősök a hatóságok – és végül a bíróság – számára elérhetőek legyenek. Ez az előkészítő szakasz a hazai jogrendszerben immár hetedik évtizede a *nyomozás* néven ismert. A lényege: olyan megismerési folyamat, amely *ténybizonyítás* keretében a *jelen időben* érzékelhető tényeket okszerű *következményként* felfogva *bizonyító ténynek tekint*i, és így igyekszik a segítségükkel kimutatni egy feltételezett bűncselekmény gyanúját keltő egykori eseménysorozat tényszerű összetevőit.

A *tény* ismeretelméleti (filozófiai) kategória; a megismerés eszköze.¹ Tény – és mint ilyen, érzékileg is megismerhető – az anyagi világ (a természeti és társadalmi környezet) bármely olyan jelensége, amely térben, időben és okozati kapcsolataiban meghatározható. A tényre vonatkozó ismeret az *adat*, amely rögzíthető, tárolható, továbbadható; az adat továbbadása a tájékoztatás, az *informálás*. A továbbított adat e folyamatban „*információ*”. A tények a materiális folyamatok menetét és összefüggéseit leíró törvényszerűségeknek megfelelően – mint *következmények* – igazolják az *okaikat*, vagyis azokat az előzményeiket, amelyek kiváltották őket, és amelyek maguk is felfoghatók következménynek, így további előzmények megismeréséhez nyithatnak (akár többfelé ágazó) utat.

A büntetőeljáráásban az olyan adathordozó, amely *ügyre tartozó* („*releváns*”) adatot jogilag szabályozott formában rögzít, *potenciális bizonyítási eszközként* felhasználható, és ha a belőle megismerhető tény a döntésre jogosult hitelt érdemlőnek találja, azt *bizonyítékul* (logikai értelemben „*bizonyító tény*”-nek) fogadhatja el.

¹ E kérdés részletesebb tárgyalását lásd Bócz Endre (szerk.): *Kriminalisztika*. BM Kiadó, Budapest, 2004, 2. és 6. fejezet, az I. kötet 31. és köv., illetve a 102. és köv. o.

A büntetőjogi felelősség ténybeli előfeltételeinek fennállásáról – és ehhez a számításba jövő bizonyító tények hitelt érdemlőségéről – hatóságoknak (nyomozó, illetve közvádlói hatóság, bíróság) kell döntenüik. A hatóságok azonban *szervezetek*, amelyeknek nincsenek sem saját érzékszerveik, sem saját gondolatviláguk; az alkalmazásukban tevékenykedő emberek működését hangolják össze úgy, hogy a feladatokat megosztják közöttük, s így szerencsés esetben jobban érvényesül a szaktudás és a tapasztalat. Azokat a döntéseket, amelyek a hatóság döntéseként jelennek meg, valójában *emberek* (egyének, vagy – a bírósági tanácsok esetében – egyénekből szervezett *testületek*) hozzák egy olyan előírt rendben, amelyben jogszabályok határozzák meg a döntés érvényességének *formális* előfeltételeit és azt, hogy ezek meglétét kinek a joga és kötelessége ellenőrizni, s végül ki jogosult a hatóság nevében kijelentéseket („*megállapításokat*”) tenni.

A büntetőeljárásban a hatóság olyan adatokat vizsgál, amelyekhez vagy személyi, vagy tárgyi forrásból juthat hozzá. Végző soron, persze, az adatok forrása az anyagi világ, amelyben a bűncselekmény lezajlik, és – mint anyagi történet – indukál a tárgyi környezetben érzékelhető következményekkel járó további folyamatokat. Egyes ilyen következmények gyakran keletkezésük pillanatában emberi tudomás tárgyává lesznek anélkül, hogy a látottak/hallottak *társadalmi (jogi) jelentőségét* – a tágabb összefüggések ismerete híján – a tudomásszerző képes lehetne felismerni, ám, mint egy (személyileg talán nem is jelentős, de mégis átélt) *élmény emléke*, az illető tudattartalmában felidézhetően megőrződik, és *származékos ismeretként* mások – így a nyomozó hatóság – számára is hozzáférhető.

A folyamat más következményei a *tárgyi környezetben* csapódnak le különféle elváltozások formájában, mint (tág értelemben vett) *dolgok* – objektumok, ideértve az emberi testeket is – elváltozásai. Ezek mibenléte felsorolhatatlanul sokféle. Közéjük tartoznak a *nyomok*, az *anyagmaradványok*, objektumok térbeli elhelyezkedésének és egymáshoz viszonyított helyzetének módosulásai is. Ezek a *tárgyi adatforrások*. Egyesek közülük szinte önmagukért beszélnek annyiban, hogy az események bizonyos mozzanatait első ránézésre is nyilvánvalóvá teszik, de fontos tudni, hogy *keletkezésük időpontja* személyi adatforrás nélkül többnyire kideríthetetlen; még akkor is, ha egyébként keletkezésük sorrendje – mint ugyanazon eseménysor egy szakaszának egymást követő eseményei – felismerhető, sőt megfelelő tapasztalatok birtokában becsléssel e szakasz hozzávetőleges időtartama is megállapítható.

Közismert, hogy a büntető igazságszolgáltatásban a személyi adatforrásoktól nyert bizonyító tények (a vallomások) hosszú történelmi időszakon át

gyakorlatilag csaknem egyeduralkodók voltak. Az emberrel foglalkozó tudományok fejlődése azonban feltárta a vallomások pszichológiai hátterét, s ezzel az érzékelés, észlelés, bevésés és felidézés buktatóit, másfelől pedig a természettudományok és a technika rohamos fejlődése óriási mértékben kitágította az emberi érzékszervek hatókörét, és megsokszorozta a természeti folyamatokra vonatkozó ismereteket. Ezzel korábban szinte elképzelhetetlen mértékben bővítette ki a tárgyi környezetből nyert adatokra alapozott bizonyítás lehetőségeit.

A legáltalánosabb értelmezésben jogilag szabályozott retrospektív megismerési folyamatként felfogott büntetőeljárásban az első mozzanat a releváns adatforrások *felkutatása*. Ez *céltudatos kutatás*; fogalmilag a tér azon részének *adekvát módon* történő átvizsgálása, amely a feltételezett (bűncselekményt megvalósító) történés hatókörébe esett, annak megállapítása céljából, hogy ott tapasztalható-e olyan jelenség, amely valamilyen összefüggésben e történés *következménye*.

A konkrét cselekvés síkján a „kutatás” azt jelenti, hogy gondolatban rendezni kell a környezet *jelenlegi* és *eseménykori* állapotára vonatkozó ismereteket. Számításba kell venni, hogy az esemény *ismert* elemei milyen, már ismert és *még ismeretlen* mozzanatokkal jártak és járhattak, ezek melyike milyen okozati folyamatokat indukált és *indukálhatott*, majd az eseménykori természeti és társadalmi környezet elemeiben – figyelembe véve azok *akkori* állapotát, valamint a kérdéses folyamatok potenciális hatókörét és természetét – milyen változásokat idézett, illetőleg *idézhett elő*. Utóbbiakat – azaz a *lehetőségek megvalósulását* – kell *gyakorlatilag* ellenőrizni; azt, hogy ami például hallható *lehetett*, hallotta-e, ami *látható lehetett*, látta-e valaki (*tanúvizsgálat*), vagy ami – természete folytán – tárgyi elváltozást idézhett elő valamely objektumon, idézett-e elő, s ha igen, melyiken, és milyen (*nyomvizsgálat*).

Ez feltételezi a potenciális adatforrások közvetlen *érzéki* tanulmányozását (*szemrevételezését*), ami azonban a *lehetséges* elváltozások természetének megfelelően manapság már nem szorítkozik csupán az emberi érzékszervekkel végrehajtott, és a közismeretekre támaszkodó vizsgálatra. A *tárgyi adatforrásokban* rejlő adatok által hordozott ismeretek túlnyomó – és legértékesebb – részének feltárása manapság már rendszerint *speciális felszerelést, műszereket és különleges szakértelmet* igényel.

A tárgyi adatforrásoknak, mint *tárgyi bizonyítási eszközöknek* a büntetőeljárásbeli alkalmazásánál garanciális feltétel, hogy azokat eljárási cselekmény útján rögzítsék. Ha maga a tárgy nem áll a hatóság rendelkezésére, akkor a

tartalmáról szóló adatokat tartalmazó más bizonyítási eszközt használják bizonyításra.²

Bizonyító erejük nagyrészt annak függvénye, hogy miként kerültek a hatóság kezére, és hogy a belőlük nyerhető adatok *ügyre tartozása* (relevanciája) *mennyiben hiteles* – azaz valóban a feltételezett bűncselekmény következménye-e, és nem a bűncselekmény megtörténte és a hatósági birtokbavételük között eltelt időben, vagy esetleg az után más ok idézte elő. Hatósági birtokbavételük előzménye a *kutatás* mint *általános kriminalisztikai módszer*, eljárásjogi formája pedig a *lefoglalás*. A lefoglalt tárgyi bizonyítási eszköz *bizonyító erejét a bűnügyi letét* jogintézménye révén a *bűnjelkezelés* szabályai hivatottak garantálni. A kutatás mint kriminalisztikai módszer egyik – legismertebb – eljárásjogi kerete a (kriminalisztikai értelemben felfogott) *helyszíni szemle*.³ Sajátos eljárásjogi kerete a *házkutatás*; itt nem a kutatás mint módszer különleges, hanem az átkutatandó térbe – annak alkotmányos védettsége miatt – fő szabályként csak hatósági határozat alapján szabad behatolni, és a magánélet ugyancsak alkotmányos védettsége miatt jogi követelmény a végrehajtásban (például az időpontot illetően) bizonyos tapintat. A kutatás lebonyolításának technikai vetületét és bizonyításeleméleti követelményeit azonban ezek nem érintik.

Az a 2008 tavaszától 2009 augusztusának végéig tartó bűncselekmény-sorozat, amely „romagyilkosságok” néven vonult be a hazai bűnügyi krónikába, számos tanulság forrása lehet. Szemléletes példát szolgáltat arra is, hogy a bűnügyi bizonyításban a személyi és tárgyi adatforrások miként használандók, és – különösen az utóbbiakat illetően – arra is, hogy miféle kockázatot rejtenek.

2 Kertész Imre: A tárgyi bizonyítékok elmélete a büntető eljárási jog és a kriminalisztika tudományában. KJK, Budapest, 1972, 13., 67. o.

3 Lásd erről Pusztai László: Szemle a büntető eljárásban. KJK, Budapest, 1977, különösen a 161. és köv. o. Ebben az értelmezésben a szemle egyik változata, egy *helyszíni szemléje* – különösen az elkövetési helyszíné – a nyomozásban vitt szerepe folytán különleges jelentőségre tett szert, mondhatni, önálló életre kelt. Az eljárásjogi értelemben használatos „helyszíni szemle” kifejezésben a „helyszíni” szó nyelvtanilag nem minőségi, hanem *megkülönböztető* jelző a „szemle” főnév mellett. Ha a szemle tárgya nem vagy csak rendkívül nehezen, illetve nagy költség árán lenne a hatósághoz szállítható, a hatóság száll ki a tárgy lelőhelyére, és ott végzi az eljárási cselekményt. A szemle tárgya rendszerint egy „*dolog*” – vö. Be. 119. § (4) bekezdés. Kriminalisztikai értelmezésben azonban a „helyszíni szemle” kifejezés egy *komplex nyomozási cselekmény elnevezése*, és nem egy egyszerű jelzős szerkezet; itt olyan szemléről van szó, amelynek a tárgya nem egy dolog, hanem a bűncselekmény elkövetésének, vagy egy vele összefüggő más lényeges történésnek a színhelye a *maga teljes komplexitásában* is, továbbá az ott lévő tárgyak a maguk egyediségében, külön-külön is.

A tettek és a tetthelyeken végzett helyszíni szemlék

A történet ma már közismert, ezért részletes ismertetése felesleges lenne. Elég annyi, hogy a *debreceni illetőségű K. Á., K. I. és P. Z.* 2008-ban megállapodott abban, hogy az igazságszolgáltatás által véleményük szerint túlságosan kesztyűs kézzel kezelt roma népességet maguk tanítják meg félni, s e célból lőfegyvereket szereznek, amelyekkel támadásokat intéznek a házaik ellen. Ennek érdekében 2008. március 7-én éjfél után rátörtek a *Jász-Nagykun-Szolnok megyei Besenyszögön Gazdag Csaba* vadász házára, és elraboltak tőle egy golyós és öt sörétes puskát, majd 2008. június 2-án éjfél tájban K. Á. a golyós puskával két lövést adott le a *debreceni menekültszállítás* egy második emeleti, kivilágított folyosóablakára, június 20–21-én éjszaka a *Pest megyei Galgagyörkön lövöldöztek*, augusztus 7–8-án éjfél után a *Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Piricse* községben gyújtópalackokat dobáltak és lövéseket adtak le több házra, szeptember 4-én éjfél tájban K. Á. golyós puskával kétszer belőtt a *Hajdú-Bihar megyei Nyíradony Tamásipusztán* egy házba. Nem sok idő múlva, szeptember 28–29-én éjfél után a *Heves megyei Tarnabod* községben gyújtópalackokat dobáltak és lövöldöztek a házakra, november 2–3-án éjfél után a *Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Nagycsécse*n gyújtópalackokkal és lövésekkel támadtak két házra, s ennek során P. Z. az egyik ház két lakóját agyonlőtte, 2008. december 15-én délután pedig a *Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Alsózsoltán* K. Á. – K. I. előzetes egyetértésével és jelenlétében – két célzott lövést adott le R. K.-ra, akit életveszélyesen megsebesített, és életre szólóan megnyomorított. 2009. február 22–23-án éjfél után a *Pest megyei Tatárszentgyörgy* községben P. Z. gyújtópalackokkal felgyújtotta Cs. R. házat, amely leégett, K. I. – lesben állva – az égő házból menekülő Cs. R.-t és kiskorú Cs. R.-t közvetlen közletről agyonlőtte, kiskorú Cs. B.-t pedig maradandó fogyatékossgát okozó módon megsebesítette. A továbbiakban 2009. április 22-én késő este K. Á. – ugyancsak K. I. előzetes egyetértésével és jelenlétében – a *Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Tiszalökön* lesből lelőtte K. J.-t, aki nyomban meghalt, végül 2009. augusztus 2–3-án éjszaka a *Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Kislétán* K. I. és P. Z. behatolt B. M. házába, és az álmából felriadó tulajdonost P. Z. agyonlőtte, kiskorú P. T.-t pedig K. I. lövése életveszélyesen megsebesítette.

Az elkövetőket – a közben hozzájuk csatlakozó, és a tiszalöki és kislétai bűncselekményben részesként közreműködő Cs. I.-t – a nyomozó hatóság 2009. augusztus 21-én elfogta, az ügyészség 2010. szeptember 10-én vádat emelt ellenük, és a Budapest Környéki Törvényszék (korábbi nevén Pest Me-

gyei Bíróság) 2013. augusztus 6-án kihirdette az elsőfokú ítéletet, amely a jogorvoslatok elbírálása után, 2015 végén emelkedett jogerőre.

A bíróság megállapította, hogy a bűnöző társaság minden támadást előzetes felderítés és a környezet megszemlélése után aprólékosan megtervezett, a teendőket megtárgyalták és elosztották. Célpontul általában faluszéli házakat szemeltek ki. K. Á. – aki a gépkocsit vezette – a golyópuskával annak az indulásra készen várakozó gépkocsinak a közelében választott lőállást, amellyel a támadások színhelyeit megközelítették. K. I. és P. Z. „*munkatelefonon*”⁴ jelentette neki, hogy megkezdik az akciót, s miután a megbeszélt számú lövés eldőrdült, vagy társai egyéb módon jelezték, hogy befejezték a támadást, a fenyegetettség tudatának fenntartása érdekében leadott néhány további lövést, így fedezve visszavonulásukat.

Az összehangolt, tervszerű tevékenységnek tulajdonítható, hogy a tettesek a besenyszögi fegyverrablás színhelyét a behatolástól számított mintegy húsz perc múlva már el is hagyták. A galgagyörki és hasonló lövöldözések is néhány perc alatt lebonyolódtak. Mire a megtámadottak egyáltalán felismerték, hogy mi történt, ők többnyire már messze jártak – mellesleg olyan irányban, amelyről a megtámadottaknak fogalmuk sem volt.

A bűncselekmények színhelyei (Besenyszög, Debrecen, Galgagyörk, Piricse, Nyíradony és Tarnabod) földrajzilag távol esnek egymástól, és ráadásul más-más közép szintű rendőrhatalóság működési területén fekszenek.

A későbbiek fényében már kulcsjelentőségűvé vált esemény – a fegyverrablás – a jelek szerint nem keltett különösebb feltűnést. Az illetékes nyomozó hatóság végzett ugyan helyszíni szemlét, gondosan rögzítette a nyomokat⁵, és bizonyára elrendelte az elvitt fegyverek körözését is, de ez hatástalan maradt.⁶ A később használatba vett (golyós) ismétlő-, és három sörétes puska

⁴ Olyan mobil távbeszélőn, amelyet csak a bűncselekmények elkövetése idején használtak.

⁵ Ezek közül később nagy szerepet kaptak a G. Cs. és családtagjai megköltözésére alkalmazott ragasztószalag-darabok, amelyek DNS-azonosításra alkalmas biológiai anyag-maradványokat hordoztak.

⁶ Az elfogáskor (2009. VIII. 21.) tartott házkutatások során mind a hat fegyver a nyomozó hatóság birtokába került. A Nemzeti Nyomozó Iroda azonban a fegyverek eredetével csak hónapok múlva kezdett foglalkozni. 2010. január 10-én és 19-én K. I.-t, és január 28-án K. Á.-t tanúként, P. Z.-t pedig február 25-én gyanúsítottként hallgatta ki, mint ez a Budapest Környéki Törvényszék 8B.101/2010/1010. számú ítéletének (a továbbiakban: ítélet) I. kötetének 157., 132. és 168. oldalain olvasható. Az ítélet szövege szerint a Nemzeti Nyomozó Iroda „*nyomozást indított*” a fegyverrablás ügyében, amelyben a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Rendőr-főkapitányság már hónapokkal korábban nyomozást rendelt el. Minthogy a rablók a használatba vett négy fegyver gyári számait eltávolították, ezek csak gyártmány és típus szerint lettek volna azonosíthatók, de két további sörétes vadászpuskát – amelyek csőveit lefűrészelték – egyedi azonosítója alapján meg lehetett volna találni. Valódi csoda kellett volna ahhoz, hogy a hat fegyver így együvé kerüljön, ha nem a rablók kezében lettek volna. A nyomozó hatóság a Jász-Nagykun-Szolnok megyei ügyet 2009 januárjában – az említett kihallgatások után –

egyedi azonosítóit az elkövetők eltávolították, a nyomozás során tartott helyszíni szemléken lelt lőszermaradványokat pedig sokáig nem volt mivel összehasonlítani.

Ebben az időben még nem volt világos, hogy a felsorolt bűncselekmények sorozatba illeszkednek.

Szó esett ugyan az egyes események hasonló vonásairól: a támadások mindig éjjel, éjfél körül kezdődtek, és a célpontjuk rendszerint a település szélén lévő épület, eszköze pedig házilag barkácsolt gyújtópalack, továbbá lőfegyver – golyós és sörétes puska – volt, ami arra mutatott, hogy a támadók mindenütt legalább ketten voltak, de az indíték nem volt világos. A roma és a nem roma lakosság között sok feszültség volt ugyan, de a roma kisebbségen belül is voltak ellentétek, hiszen hírek terjengtek uzsoraügyletekről és klánok közötti, nem egyszer véres tömegverekedésekbe torkolló viszályokról is. Mindehhez jött még az, hogy a Tarnabodon megtámadott házak egyikében sem laktak romák.

A roma népességen belül persze uralkodott az a nézet, hogy az ismétlődő támadások hátterében az irántuk érzékelhető heves gyűlölet az indító ok – annál is inkább, mert a közvetlenül megtámadottakkal szembeni személyes indítékra nem volt támpont –, és ezért minden faluszéli házban élő roma egyre inkább potenciális célpontnak érezte magát. Ez jó táptalaj volt az egyes esetek utáni spontán beszélgetéseknél ahhoz, hogy összeesküvés-elméletek keletkezzenek. Önvédelmi alakulatok is szerveződtek, és ezek fényében könnyen gyanússá válhatott bármelyik gépkocsi, „átlényegülővén” az ismeretlen fegyveresek (vagy felderítőik) által használt, legendabeli „fekete terepjáró”-vá.⁷

Az egyes cselekmények után az illetékes hatóságok által indított nyomozások révén a történések *objektív mozzanatait* több-kevesebb pontossággal tiszt-

egyesítette ezzel az ügygel. Ez azt a benyomást kelti, hogy vagy nem tudtak a körözésről, vagy nem prioritálták a körözési nyilvántartásban a lefoglalt tárgyakat, és csak közel fél év elteltével eszméltek rá: rablott és körözött fegyverek vannak már rég a birtokukban.

⁷ Paradox következmény volt, hogy azokat a romákat, akik a Magyar Gárdához tartozónak vélt és romák lakta településrészen haladó gépkocsit feltartóztatták, majd tettlegessé fajuló vitában bántalmazták az utasait, a magyar igazságszolgáltatásban elsőként ítélték súlyos szabadságvesztésre a Btk. azon 174/A §-a alapján, amely 1996. június 15-től lépett a Btk. *Nemzeti, népi, faji vagy vallási csoport tagja elleni bűncselekményt* megfogalmazó 156. § helyébe. E rendelkezést – amely a genocídium-egyezmény II. cikkelyét némiképpen átírva úgy iktatta a magyar büntetőjogba, hogy az egyezmény szerint kötelezőnél jóval szélesebb körű büntetőjogi védelmet ígért a védett csoportok tagjainak – a romák ellen támadó *skinhead*ekre a sorozatos ügyészi indítványok ellenre a bíróságok soha nem alkalmazták. Az indítványok előli kitérés érdekében még elképesztően silány színvonalú érvelésre is hajlandóak voltak. Lásd erről Bócz Endre: A skinhead-ügyek és a Btk. 156. §-a. Magyar Jog, 1994/6. (Utánközlés Bírák Lapja, 1994/2.); továbbá Bócz Endre: A Közgazdasági Egyetemről Tatárszentgyörgyig. Magyar Jog, 2009/9.

tázni lehetett ugyan, az elkövetők kilétére vonatkozóan azonban szinte semmiféle adatot nem lehetett szerezni. Az események a megtámadottakat váratlanul, álmukban érték, és csak arról tudtak beszámolni, hogy szokatlan zajra (kutyaugatásra, dörrenésekre, vagy csörömpölésre) riadtak fel. Amikor *tudatosult* bennük (*értelmezték*), hogy mit *éreztek*, érthetően első reakciónk az ijedtség volt, és többnyire csak a dörrenések sorozatának megszűntével – tehát akkor, amikor az elkövetők már visszavonulóban voltak – merészkedtek elő.⁸ Csak Tarnabodon akadt két olyan tanú, akik ismeretlen személyeket láttak. Egyikük „durránásra” ébredt, felkelt, felöltözött, kiment, és megpillantott egy embert, aki az út bal oldalán a Tarna-híd felé ment, de pontosabb leírást nem tudott róla adni⁹, a másik kutyaugatásra ébredt 0.30-kor, kinézett a félrehúzott függöny mögül az ablakon, és két puskás embert látott, de lehet, hogy volt egy harmadik is; nem néztek a háza felé. Csak rövid ideig láthatta őket, mert egy lövés érte az ablakát. Azt nem látta, ki lőtt.¹⁰

A 2008. november 2-i, két emberhalállal járó nagycsécsi eset után nyilvánvalóvá vált, hogy az ügy eredményes nyomozása meghaladja egy megyei főkapitányság lehetőségeit, így a feladatot átvette a Nemzeti Nyomozó Iroda. Összegezve az addigi adatokat, olyan személy, akire (vagy személyi kör, amelyre) komoly kritikát is kibíró adatok mutattak volna, nem volt, és – gondolom – „vizsgálati” típusú nyomozás eredményeként az elkövetési mód folytán ilyesmire nem is számított senki. A lőfegyverrel elkövetett ilyen bűncselekményeknél, amelyeknél az elkövetőt minden jel szerint nem személyes indíték vezérli, és gyakorlatilag senki nem látta, a sikeres bizonyítás alapja nem nagyon lehet más, mint maga az elkövetési eszköz, a fegyver. Nyilvánvalóan mindenki azt tartja első számú gyanúsítottnak, akinek a birtokában van a gyilkos fegyver. Gondolom, az addig összegyűlt adatok áttekintése, rendszerezése, és további feldolgozása, valamint az ismeretlen tettes felderítésére irányuló tennivalók megtervezése és -szervezése elegendő munkát adott a következő – 2008. december 15-i – emberölési kísérletig eltelt szűk másfél hónapra. A gyanúba vehető személyek körének felderítését csak a rendőrség bünyügyi, és a belbiztonságért felelős szolgálat összehangolt *proaktív* munkájától lehetett várni.

Nyomozástani szempontból csupa úgynevezett „*helyszínes*”, azaz olyan bűncselekmény volt a nyomozás tárgya, amely az elkövetés közvetlen kör-

⁸ Amint utóbb kiderült: az elkövetők általában sötét színű öltözetet és szemkivágásos símaszket viseltek, tehát a tanúvallomással történő személyazonosításnak egyébként is csekély lett volna az esélye.

⁹ B. J.-né tanú. Ítélet, II. kötet, 629. o.

¹⁰ B. J.-né tanú (nem azonos az előbbivel). Ítélet, II. kötet, 632. o.

nyezetében elváltozásokat hoz létre, ezért érthetően az esetről értesülve az illetékes nyomozó hatóság szinte mindenütt – fegyverszakértő közreműködésével – *helyszíni szemlét* végzett.

Debrecenben a helyszín kriminalisztikai szempontból *nyomszegény* volt. A szemle következményeként a lőirányt, és – a terepviszonyok figyelembevételével – a *lőállás* hozzávetőleges helyét lehetett megállapítani.¹¹ Említést érdemel, hogy a szemlét két részletben bonyolították le, de a jegyzőkönyv szerint a második („*folytatólagos*”) részében készült fényképfelvételeket és helyszínvázlatot az első részének jegyzőkönyvéhez mellékeltek. Aki figyelmes, annak az is szemet szúr, hogy a jegyzőkönyvi leírás meg a helyszínvázlat ellentétes egymással abban, hogy a folyosó jobb vagy bal oldalán vannak-e az ablakhoz viszonyítva az ügyben szereplő helyiségek.¹² A szemle során sikerült megtalálni a lövedék köpenyének egy darabkáját. Az ezen lévő huza-golási nyom később a használt fegyver egyedi azonosítását is lehetővé tette. A feltételezett lőállás körzetében nyomokat vagy lömaradványokat (töltény-hüvelyt) nem leltek. 2010. április 7-én bizonyítási kísérletet is végeztek annak megállapítására, hogy a Mauser puskára szerelt céltávcső használata esetén a tettes mennyiben láthatta a menekültszállás második emeleti szakaszán a 214. és 213. szoba előtt esetleg mozgó személyeket, de a bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a valódi lőállás másutt volt, mint feltételezték. Részben ezért, részben azért, mert a nyomozási cselekményt a lebonyolítási mód folytán is alkalmatlannak tartotta arra, hogy ügyre tartozó tényt igazoljon vagy cáfoljon, az itt tett megállapításokat nem vette figyelembe.¹³

Galgagyörkön 2008. július 21-én az éjszakai órákban halaszthatatlanul, majd nappal folytatólagosan tartotta a helyszíni szemlét egy tiszthelyettes és egy bűnügyi technikus, akiket azután a tárgyaláson tanúként is kihallgattak. Így vált a törvényszék számára világossá, hogy a szemle idején a környezet számukra idegen és csaknem ismeretlen volt, szakadt az eső, a látási (világítási) viszonyok rosszak, technikai felszereltségük pedig hiányos volt. Elmondták, hogy a lőfegyverek használata miatt a feladat az előírások szerint is „magasabb szintű” (főkapitánysági) bizottságra tartozott volna (amit kötelességszerűen jelentettek is), de utasítást kaptak az elvégzésére.

11 Ítélet, II. kötet, 509–510. o. A Debreceni Rendőrkapitányság kezdte a szemlét 2008. június 2-án 0.55–3.41-ig az épületben, majd 9.00-tól a lőállás környékén, V. L. fegyverszakértő közreműködésével folytatta és fejezte be.

12 Ítélet, II. kötet, 510. o. Ezek nem jelentős, és könnyen elkerülhető vagy orvosolható – és ezért különösen bosszantó – hibák.

13 Ítélet, II. kötet, 516–518. o. A videokamera optikája a céltávcsövön közvetítette a látványt, a kép azonban homályos volt, és a látási viszonyok nem az eredeti megvilágítási körülmények szerint alakultak.

A jegyzőkönyvben a tapasztaltakat hiányosan, pontatlanul, helyenként önellentmondóan és nem szabatosan írták le. Emiatt a bíróságnak széles körben tanúkihallgatásokkal kellett tisztáznia a helyszín állapotát.¹⁴ A hatóság kezére kerülő tárgyi bizonyítási eszközöket [főként gyújtópalack- és lőszermaradványokat (lövedékek, töltényhüvelyek, sörétkosarak)] lefoglalták ugyan, de – nyilvánvalóan jórészt e kedvezőtlen külső körülményeknek is tulajdoníthatóan – egy részüket nem is a helyszíni szemlét végző hivatalos személyek szedték össze, hanem a szemle befejezése után tanúk találták meg és szolgáltatták be.¹⁵ A helyszíni szemle jegyzőkönyvében szereplő hibás távolsági adatokat a fegyverszakértő a saját véleményalkotásánál – értelemszerűen – mértékadó kiindulópontnak tekintette.¹⁶

Piricsén a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Rendőr-főkapitányság tartott 2008. augusztus 8-án helyszíni szemlét, amelynek során lábbeli-, gépkocsikerék futófelület-, továbbá lövedék-beccsapódási nyomokat rögzítettek, valamint tárgyi bizonyító eszközöket (gyújtópalack- és lőszermaradványokat) foglaltak le.¹⁷

Nyíradony Tamásipusztán a bűncselekmény elkövetési időpontját 2008. szeptember 4-én kb. 23.40–23.45 órára tette becsléssel a törvényszék¹⁸, és 5-én 0.45-kor a Hajdúhadházi Rendőrkapitányság Nyíradonyi Bűnügyi Csoportjának beosztottai halaszthatatlan nyomozási cselekményként megkezdték a helyszíni szemlét. Ezt azután 2.30-kor a fegyverszakértő megérkezéséig felfüggesztették, majd az ő közreműködésével 6.20-tól folytatták és 8.00 órakor fejezték be. A szemlén, amelyet három rendőr végzett, részt vett a sértett is.

Az első szakaszban az épület belsejét vizsgálták át, rögzítették az ablaküvegen található lövésnyomokat, majd – már *P. J.* fegyverszakértő közremű-

14 Ítélet, II. kötet, 543. és köv. o. A kétfős „bizottság” mérések helyett a távolságokat többnyire becsülte, az elmozdított lőszermaradványok lelőhelyét nem jelölte, stb.

15 Lásd például ítélet, II. kötet, 545. o. Ez a védelemnek lehetőséget nyújtott arra, hogy a tárgy bizonyításra történő felhasználhatóságát kétségbe vonja, bár ennek valódi jogsalapja – mint a bíróság helyesen kimutatta – nincs.

16 Ítélet, II. kötet, 547. o.

17 Ítélet, II. kötet, 564. és köv. o.; egy töltényhüvelyre Gy. T. tanú a háza udvarán napok múlva bukkant rá, bejelentette a nyomozó hatóságnak, és a helyszínre érkező rendőrök jegyzőkönyvbe vették a találas és a tárgyi bizonyítási eszköz birtokbavételének körülményeit.

18 Ítélet, II. kötet, 596. o. A rendőrségi iratok e tekintetben nem alkottak tiszta képet. Egy hivatalos feljegyzés szerint szeptember 5-én 0.00-kor érkezett a bejelentés, a járőr 0.10-kor érkezett a helyszínre, a megyei főkapitányságnak a nyomozás elrendeléséről szóló feljegyzése szerint 0.10-kor történt a lövöldözés, a helyszíni szemle jegyzőkönyve szerint (nyom. ir. 67. köt. 21. o.) 0.20-kor. Ezért a törvényszék a telefonszolgáltatótól kapott híváslistából megállapította, hogy a sértett szeptember 4-én 23.56-kor telefonált a rendőrségre, s a vallomás tartalma (dörrenésekre ébredés + nyolc-tíz perc biztonsági várakozás a telefonálásig) szerint számolt vissza.

ködésével – a további röppálya mentén, egy számítógép-monitoron és a tűzhely körzetében található becsapódási nyomokat, és ráleltek több lövedékmaradványra. Ezeket lefoglalták, és közölték a sértettel, hogy „rendet rakhat”, mert az épületben a szemlét befejezték. A szakértő és a bizottság tagjai kimentek, ám a sértett kisvártatva utánuk ment azzal, hogy rendrakás közben a teatűzhelyen elhelyezett lábas alatt egy lövedékdarabot talált. Ezt – mint az *ítéletben* idézetként olvasható: „egy lövedékhüvelyt” – át is adta, és a bizottság vezetője át is vette. Ez volt a helyszínen talált legnagyobb lövedékmaradvány. Ezzel a szemlét befejezték, a jegyzőkönyv szerint a sértettet felszólították, hogy ha a rendrakással és egyéb reggeli teendőivel végzett, jelentkezzenek (sic!) a rendőri hatóságnál vallomástétel céljából. A jegyzőkönyvet egyedül R. J. rendőr törzssászlós írta alá.

Ezután egy váratlan fordulat történik. Mint az *ítéletben* olvasható: „A jegyzőkönyv utolsó bejegyzése szerint P. P. A. sértett 08:30-kor érkezett a rendőrörsre és egy neylontasakban átadott egy lövedékköpeny-részt, amely közepes nagyságúként került megjelölésre és azt eredetben rögzítették.” Ezt a tárgyat a sértett – nyilatkozata szerint – „rendrakás közben a kályha közelében találta”. Összesen öt darab „lövedékköpenyt” foglaltak le. Majd újabb fordulat: a Hajdú-Bihar Megyei Rendőr-főkapitányság bűnügyi osztály nyomozó alosztálya 9.30–11.30 között ismét helyszíni szemlét végzett, amelyen részt vett két nyomozó – egyikük a korábbi szemlét vezető törzssászlós –, továbbá egy bűnügyi technikus, a fegyverszakértő és a sértett. Ezt is halaszthatatlan nyomozási cselekménynek minősítették, utaltak arra, hogy korábban R. J. vezetett egy „előzetes szemlét”, és az annak során lefoglalt tárgyakat átadta a bizottság vezetőjének. Leírták a külső környezetet, a nyomokat stb. A leírás szerint a lövedékek által létrehozott áthatoló becsapódási nyomok függőlegesen egymás alatt helyezkednek el mind az ablaküvegen, mind a monitoron; a köztük lévő távolság az „előzetes szemle” jegyzőkönyve¹⁹ szerint mindkét helyen tíz centiméter, ez utóbbi szemle jegyzőkönyve szerint viszont az ablakon nyolc, a monitoron tíz centiméter. Ezt az ellentmondást – amely a jelek szerint a nyomozás során fel sem tűnt – a tárgyaláson már nem lehetett feloldani. A fényképeken a mércék kivehetetlenek voltak, az üvegezést már kijavították. Ráadásul a tárgyaláson elővéve P. J. szakértő szemlén készült, kézírásos jegyzeteit, kiderült, hogy az ablakon a becsapódási nyomok távolságát nem tíz, hanem nyolc centiméternek mérte. Mindez a lőállás megállapításához fontos adatok körében olyan bizonytalanságot okozott, amely átté-

¹⁹ Ítélet, II. kötet 599. o.

telesen a szakértői munkát távlatilag is befolyásolta, hiszen a később bekapcsolódó szakértők is a helyszíni szemlén rögzített – és ily módon megbízhatatlannak mutakozó – adatokból dolgoztak.²⁰

Tarnabodon a Heves Megyei Rendőr-főkapitányság bűnügyi osztálya végzett helyszíni szemlét, ennek során a megtámadott épületeken és belső te-
reikben lövedék-beccapódási nyomokat rögzítettek, továbbá bennük, a hoz-
zájuk tartozó magánterületeken és mintegy kétszáz méter hosszán a Tarna ut-
cán tárgyi bizonyítási eszközöket – gyújtópalackokat, ezek maradványait,
valamint lőszermaradványokat (töltényhüvelyeket, sörétkosarakat és löve-
dékmaradványokat) foglaltak le. Minderről hangalámondással videofelvétel,
helyszínrajz, fénykép-dokumentáció és írott jegyzőkönyv készült. A törvény-
szék megjegyezte ugyan, hogy nem alkalmaztak hatósági tanúkat, de megál-
lapította azt is, hogy egy polgárőr a hatóság kérésére mindvégig figyelemmel
kísérte az eljárási cselekményt, kérdéseket tehetett fel és észrevételei felől is
megkérdezték, továbbá a jegyzőkönyvet, amelyet csak a szemle vezetője írt
alá, ő is ellátta kézjegyével.²¹ A szemle dokumentumaiból kapott tényszerű
megállapításokat a törvényszék további tényekhez vezető következtetések
alapjaként kezelte.

Nagycséczen igen „nyomgazdag” helyszín volt a szemle tárgya; lövedék-
beccapódási nyomokat, gyújtópalackot és gyújtópalack-maradványokat, lö-
vedékeket és lövedékmaradványokat, töltényeket leltek, sőt egy azonosításra
alkalmas lábbelitalp-nyomokból álló lábnyomcsapást is rögzítettek, amit az-
után a bíróság részletesen fel is használt.²² Az *alsózsolcai* helyszíni szemle lő-
szermaradványokat és egyedi azonosításra alkalmasnak ígérkező lábbelinyo-
mokat²³, a *tiszafüredi és a kislétai* lőszermaradványokat²⁴ – illetőleg az utóbbi
azonosíthatónak ígérkező lábbelinyomokat is – hozott.

A *Tatárszentgyörgyön* elkövetett bűncselekmény rengeteg szóbeszéd tár-
gya volt, és sok igen éles bírálatot váltott ki. A bíróság nagyon aprólékos bi-
zonyítási eljárás nyomán azt állapította meg: a sértetteket kevéssel éjfél után

20 A bíróság az „előzetes szemle” nyomán készített iratról megjegyezte, hogy az – mint okirat – valójá-
ban nem jegyzőkönyv, hanem R. J. törzsszázlós jelentése, miután egyedül ő írta alá. Ítélet, II. kötet,
599–603. o.

21 Ítélet, II. kötet, 635. o.

22 Ítélet, II. kötet, 684. o.

23 Ítélet, II. kötet, 695., 700–702., K. I. személyét illetően 706–709. o.

24 Az ítélet, II. kötet, 801. és következő oldalain foglalkozik a törvényszék a tiszalöki bűncselekmény
bizonyítékaiival. A helyszíni szemlén tárgyi bizonyítási eszközöket nem foglaltak le. Ugyanezen kötet
833. és következő oldalain részletesen tárgyalja a törvényszék a kislétai bűncselekmény helyszínén ta-
lált lőszermaradványokat és lövedék-beccapódási nyomokat, a 844. és következő oldalakon pedig a
lábbelinyomokat értékeli.

szokatlan zaj riasztotta fel álmukból, s azt látták, hogy a lakás előterében – ahol a kisgyermekük aludtak – ég a függöny és tüzet fogott a berendezés. Ez érthető riadalmat váltott ki. A gyermekeket a házból kimentő férjet és a kisfiút a lesben álló K. I. két lövéssel megölte. A tűz miatt a rémülettől szinte megbénult asszony – aki a harmadik gyermek kimentésére koncentrált – még az égő házban hallotta ugyan, de nem ismerte fel a lövések zaját. Bár a holttesteket megtalálták, a halál okáról még a tűz oltása idején sem volt senkinek tudomása, az özvegy közelebbről meg nem határozott robbanásról beszélt, és senki nem gyanakodott idegenkezűségre.²⁵ Arra gyanakodtak, hogy a tűz a szemmel látható szabálytalan elektromos vezetéknek tulajdonítható, a sérüléseket pedig a szóbeszéd tárgyát képező, közelebbről nem tisztázott eredetű robbanás szilánkjai okozták.²⁶ A rendkívüli halál okán a dabasi rendőrkapitányság beosztottai közigazgatási eljárás keretében helyszíni szemlét tartottak, az orvos pedig hatósági boncolást rendelt el.

Az áldozatok rokonai viszont reggel, a nappali világosságnál rábukkantak két sörétes töltényhüvelyre, és egyéb lőszermaradványokra, meg két lábnyomcsapásra, amely a leégett házat kötötte össze egy olyan erdőszéli ponttal, amely gépkocsi-várákozásra tűnt alkalmasnak. Ezt bejelentették, s ezek hírére a Pest Megyei Rendőr-főkapitányság – most már büntetőeljárás keretében – 2009. február 23-án 13 órakor helyszíni szemlét tartott. A szemle során rögzítették egy várákozó gépkocsi egyedi azonosításra alkalmatlan nyomait, és több személy innen a leégett házhoz (és vissza) vezető, szintén azonosításra alkalmatlan lábnyomcsapását, lefoglalták az áldozatok rokonsága által felfedezett, valamint a szemle során talált lőszermaradványokat, és egy sörösüveg hat centiméteres szilánkját, ami gyújtópalack-maradványnak tűnt.²⁷

Ekkor a Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet fegyverszakértői már²⁸ foglalkoztak az ügyvel. Ott állapították meg 2009. március 3-án – akkor még csak sörétes töltényhüvelyeken lévő fegyverműködési nyomok alapján –, hogy ezt a fegyvert más helyszínen is használták már. Ismeretes, hogy a tűzfegyverek

25 Ítélet, II. kötet 717. és köv. o. Ebben bizonyára szerepet játszott az is, hogy sem a halotti bizonyítványt kiadó orvos, sem helyszínen jelen lévő rendőrök bármelyike nem látott még életében lött sebet. Idetartozik, hogy éjszakai sötétség volt, a környéken nem volt kapcsolódási lehetőség az elektromos hálózathoz; az égő ház, később a tűzoltóság fényárbóca, meg mobiltelefonok és zseblámpák szolgáltatták a világítást az intézkedésekhez, beleértve a helyszíni halottszemlét is.

26 Ítélet, II. kötet, 743. o.

27 Ítélet, II. kötet, 746. o.

28 Az ítélet I. kötet 289. oldala közli, hogy a Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet a Debreceni Rendőrkapitányság 2008. július 3-i kirendelő határozata alapján kezdett foglalkozni a debreceni menekültzárláson lefoglalt lövedékmaradvány vizsgálatával.

a töltény kilövésekor – esetleg egyedi azonosításra is alkalmas – nyomokat hagyhatnak.²⁹ Nem észszerűtlen tehát azt hinni, hogy ha – mint ebben az esetben – fegyver körözését rendelik el, helyénvaló (a krimináltechnikai azonosítás terminológiáját használva „*azonosító tárgyként*”) megbízható eredetű kilőtt töltényhüvelyről gondoskodni.³⁰ Besenyőtelken a károsulttól (lévén hogy hivatásos vadász) jó eséllyel lehetett volna egy ilyen kérés sikerére számítani. Persze, ha arra gondolok, hogy a fegyverrablás ügyét Jász-Nagykun-Szolnok megyében nyomozták, ott viszont e fegyvereket az elkövetők nem használták, kérdésessé válik, hogy a reménybeli azonosító tárgy adattartalma eljutott volna-e például a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei szakértőhöz.

Az eddigieket összefoglalva megállapíthatjuk, hogy a helyszínek szemléinek többsége megfelelt az e nyomozási cselekménnyel szemben támasztható várákozásnak. Rögzítették a lövedék-bechapódási nyomokat, több-kevesebb pontossággal meghatározták a löállást, a legtöbb helyen sikerült a használt fegyver azonosításához fegyverműködési nyomokat hordozó lőszermaradványt (kilőtt töltényhüvelyt, lövedékköpeny-maradványt) találni. Ezen felül lefoglaltak gyűjtőpalackokat, ezek maradványait – rajtuk személyazonosításhoz használható biológiai anyag-maradvánnyal –, és biztosítottak egyéb nyomokat is.

Ami Galgagyörkön történt, persze, érthető. Nem kétséges, hogy az egyébként is kedvezőtlen külső körülmények között a szemle végrehajtására utasított, korlátaikkal tisztában lévő, erre ki nem képzett és hiányosan felszerelt tiszthelyettesek tudásuk legjavát beleadva sem voltak jobb teljesítményre képesek. A nyomkutatás intenzitását illetően kérdőjeleket vet fel, hogy Piricsén és Tamásipusztán is a szemle befejezése után találtak laikusok olyan tárgyakat, amelyeket keresve sem találtak meg a szakemberek. Ám erre még mindig könnyebb magyarázatot találni, mint arra, miért van a szemle jegyzőkönyvében más mért adat, mint amit a szakértő feljegyzett. Azt sem könnyű megérteni, hogy ha egyszer – mint ugyanitt – egy és háromnegyed órán át, majd még egy óra negyven percig tartottak egy helyszíni szemlét, miért kezd jórészt ugyanaz a csoport másfél óra múlva ugyanott újabb szemlébe, és különösen: újabb szemlejegyzőkönyvbe, amikor új leletekre már nincsen esély.

29 Így a golyópuska csövének huzagolása a lövedék köpenyén, az ismétlő- és félautomata fegyver zárvatartának ütőszege, továbbá a hüvelyvonó karom és a hüvelykivető a tölténnyel a hüvelyen, de még a sörétes puska ütőszege és ejektora is a hüvelytalpon.

30 Ezt azért említem, mert az olvasható volt ugyan a Rendőrtisztai Főiskola 1998 és 2007 között használatos valamennyi krimináltaktikai tankönyvében, hogy a körözendő tárgy egyedi azonosítására alkalmas tulajdonságai felől adatokat kell szerezni, de a szöveg leginkább szóbeli leírásról, lerajzolásról, sőt fényképről beszél. Ilyen azonosító tárgyról nem esik szó, holott idősebb nyomozók szerint korábban az említett eljárás a gyakorlatban rendszeres, szinte követelményszerű volt.

Házkutatások és szemlék Debrecenben

Nagy mennyiségű tárgyi bizonyítási eszköz került a nyomozó hatóság kezére 2009. augusztus 21-én Debrecenben, a Perényi1 nevű szórakozóhelyen, illetve a Dombos tanya, Árok utcai ingatlanon tartott eljárási cselekmények során.

A Perényi1 klub egy többszintes, tizenöt helyiségből álló zenés szórakozóhely. A házkutatást a Nemzeti Nyomozó Iroda rendelte el, s a jegyzőkönyve tartalmát a törvényszék okirati bizonyítékként (tárgyalási felolvasás útján) ismertette. Az *ítélet* indokolása is részletesen foglalkozik vele.³¹ A házkutatási jegyzőkönyv szerint a nyomozási cselekmény 2009. augusztus 21. 3.30-kor kezdődött, és megszakítással 8.50-ig tartott, a hatóság részéről hat, név és rendfokozat szerint megjelölt rendőrtiszt, továbbá K. I. és a felesége mint érdekelt („házkutatást elszenvedő személy”), vett rajta részt. A jegyzőkönyv kétoldalnyi, és utalás van benne arra, hogy a részét alkotja a 3., 4. és 5. oldalból álló melléklet, amelyen 1–38. sorszámmal felsorolják a lefoglalt tárgyakat. Valamennyi oldalt aláírta a jegyzőkönyvet vezető rendőrtiszt, továbbá K. I. és a felesége. A jegyzőkönyv nem részletezi, hogyan haladtak helyiségről helyiségre, csak a mellékletből, a 4. oldal első sorából tűnik ki, hogy a karaokebárban kezdték az eljárást, majd innen lementek a zenei klubba, amely a pinceszinten lévő üzlethez tartozik. Az is a mellékletben, a 3. oldalon szerepel, hogy 4.30–5.15 között a házkutatást felfüggesztették, mert tűzszerek érkeztek, és szolgálati kutyával robbanóanyagot keresve átvizsgálták a helyszínt, de *nem találtak semmit*, majd folytatódott a házkutatás, és átkutattak – illetve átkutatás céljából lepecsételve elszállítottak – gépkocsikat. A házkutatási jegyzőkönyvből kiderül az is, hogy „a házkutatással egy időben a Budapesti Rendőr Főkapitányság Bűnügyi Technikai Osztálya szemlét tartott, és a fellelt tárgyakról külön jegyzőkönyvet készít”. Arról nem esik szó, hogy ennek lebonyolítására közelebről hol került sor.

A törvényszék ennek a jegyzőkönyvnek a tartalmát is felolvasás útján tárgyalási anyaggá tette, és az *ítélet* indokolásában részletesen ismerteti.³² E szerint a nyomozási cselekményt négy – név és rendfokozat szerint azonosított – rendőrtisztból (a vezetőből, egy bűnügyi technikusból, egy ujjnyomat- és egy fegyverszakértőből) alakuló bizottság 4.30-kor kezdte meg, de az elején jelen volt a házkutatás vezetője is, részt vett benne hatósági tanúként K. I., és jelen

31 Ítélet, I. kötet, 359. és köv. o.

32 Ítélet, I. kötet, 360. és köv. o.

volt K. I.-né mint a szórakozóhelyet üzemeltető *Fanny-Line Kft.* képviselője. A nyomozási cselekmény 16.00 óráig tartott.

A kötelező formások, kioktatások, figyelmeztetések, és jognyilatkozatok mellett a jegyzőkönyv azt is tartalmazza, hogy az „eredeti helyszínt” (név és rendfokozat szerint) kik biztosították, továbbá hogy a nyomozási cselekmény megkezdése előtt átvizsgálta azt egy tűzszerészjárőr, végül hogy az eljárás menetének kép- és hangfelvevő berendezéssel, továbbá fényképekkel történő rögzítését is elrendelték.

Ezután következik a helyszín – ezen belül a 14. számú helyiségnek³³ és berendezésének – részletes leírása, majd az, hogy a berendezési tárgyakhoz viszonyítva hol helyezkedtek el azok a babzsákok, amelyeken egy hordtáskában ott feküdt a félautomata sörétes puska, hol és miként a többi puskák meg a velük együtt talált tárgyak. A törvényszék meg is jegyezte, hogy valamennyi tárgy igen részletesen, aprólékos pontossággal van a jegyzőkönyvben leírva, de nem tűnik ki: a valóságban hol vizsgálták meg a táskákat és tartalmukat.³⁴

A jegyzőkönyvet csak a bizottság vezetője és K. I.-né írta alá, K. I.-nek – a hatósági tanúnak – az aláírása hiányzik. Megnézték tehát a videofelvételt, és megállapították, hogy a tárgyak szemléje ténylegesen a 12. helyiségben történt. Megállapították azonban azt is, hogy sem a videokamera, sem a fényképezőgép digitális órája nem az eset idején, augusztus 21-én mértékadó *nyári*, hanem a téli időszámítás szerint mutatta az időt.³⁵ Megállapították, hogy mind a videokamerát, mind a fényképezőgépet a bünyügyi technikus kezelte, a videofelvétel emiatt sem lehetett folyamatos, de ez a felvételen látható egyes események melletti időkijelzésekből is kiderült. Megállapította a törvényszék azt is, hogy olyan személyek is közreműködtek ennek az eljárási cselekménynek a végrehajtásában, akiknek a jelenlétét a jegyzőkönyvben nem említették, tehát a jegyzőkönyv *hiányos*.³⁶

A jegyzőkönyv és a videofelvétel, valamint a fényképek egybevetése kétségtelenné tette, hogy egyik sem a történeti valóságnak megfelelően tartalmazza a fegyverek megtalálásához vezető eseménysorozatot. A fegyvereknek mint tárgyi bizonyítási eszközöknek a *relevanciája* – és ebből fakadóan a bizonyító ereje – szempontjából pedig éppen ez a fontos. Mivel a törvényszék

33 Az eljárás során használt alaprajzon a helyiségeket megszámozták, és ezt követi az ítélet is. A szöveg ehhez igazodik.

34 Ítélet, I. kötet, 360. o.

35 Ítélet, I. kötet, 363. o.

36 Ítélet, I. kötet, 364. o.

is így látta, tanúként részletesen kihallgattak mindenkit³⁷, akitől erről közvetlen tudomáson alapuló értesülést reméltek. Ezekből – főként K. I. és felesége vallomásából – rekonstruálták azután a történetet.

A valóságos eseménysorozat az volt, hogy augusztus 21-re virradó éjszaka 1.00–1.30 körül a karaokebárba – ahol K.-ék dolgoztak – bejött három „kommandós”, akik leállították a zenét, a vendégeket elküldték, majd egy idő múlva több egyenruhás rendőr és hat-hét nyomozó érkezett, akik házkutatást tartottak. Ezen a házaspár hatósági tanúként vett részt. Míg ez a nyomozási cselekmény tartott, rendőrök érkeztek egy kutyával. Ez volt a tűzszerészjárőr. Emiatt a házkutatás megszakadt, majd a tűzszerészek lementek a pincerészben lévő Perényi1 klubba. A továbbiakban egy nyomozó K.-né is lekísérte oda, s megkérte, hogy a tűzszerészeket kalauzolja, és nyissa ki nekik a lezárt ajtókat, de ő ezt a feladatot továbbadta egy másik személynek, C. G.-nek, aki nála jobban ismerte a szórakozóhelynek ezt a részét. K.-né visszament a karaokebárba, ahol folytatódott a házkutatás, amelynek a jegyzőkönyv szerint 8.50-ig résztvevője volt.

Mégis, 4.30-kor – a videofelvétel tanúsága szerint – a Perényi1 klub 12. számmal azonosított helyiségében (az úgynevezett „nagyteremben”) képviselte a klubot üzemeltető *Fanny-Line Kft.*-t, amikor a helyszíniszemle-bizottság a fegyverek szemléljét végezte ott. E nyomozási cselekmény későbbi szakaszán – 7.58-kor – már K. I. is ott volt, holott a Perényi1-beli házkutatáson, amelynek jegyzőkönyve szerint az intézkedés elszenvedőjeként „érdekelt”-je, tudomása szerint hatósági tanúja volt, csak 8.50-kor fejeződött be.³⁸ A fegyvereket ténylegesen a tűzszerészjárőrhez tartozó N. A. rendőr törzsszázlós találta meg a rejtkehelyen. Mint a tárgyaláson vallotta: a deszkák közötti résen bepillantva fegyverhordtáskákat látott; az egyiket kiemelte, és a babzsákokra helyezte. Ezzel a maga részéről a tevékenységet be is fejezte.³⁹

³⁷ Az összes rendőrt, tűzszerészt hatósági tanút stb., akik ezeknél az eljárási cselekményeknél bármilyen szerepet játszottak. Ez jóval több tucatnyi embernél, akiknek többsége – valószínűleg sokak meglepetésére – semmi érdemlegeset nem tudott mondani azon kívül, hogy az adott helyen részt vett valamilyen intézkedésben. Volt, akinek a vallomásából az is kiderült: nem abban, amelynek a jegyzőkönyvén az aláírása szerepel, holott az a kezétől származott – mint olvasható például az ítélet, I. kötet 375. oldalán.

³⁸ Ítélet, I. kötet, 370. o.

³⁹ Már mint a fegyverek megjelését illetően, amit jelentett a rendőrségi műveletet irányító tisztnak, B. A. rendőr főhadnagynak. Így az értesülés (a „hír”) eljutott az illetékeshez, csak a bizonyító ténynek a szakszerű rögzítése maradt el. Az ítélet, I. kötet 210. oldalán szerepel N. A. vallomása a történetről. Ekkor a kérdéses 14. számú helyiségben a házkutatást végzők közül senki sem tartózkodott, s maga a nyomozási cselekmény is fel volt (az okiratok szerint) függesztve, a tűzszerészjárőr pedig nem tartózkodott a házkutatást végző személyi állományhoz. Mindez nagyon érdekes jogi helyzet...

A Nemzeti Nyomozó Iroda nyomozási cselekményeinek vezetője, B. A. rendőr főhadnagy, helyszíniszemle-bizottságot hozott létre.

A helyszíniszemle-bizottság vezetője, B. Cs. tanúvallomásában is hangot adott annak a nézetének, amely szerint a rábízott eljárási cselekmény nem a fegyverek felkutatására, hanem a fegyvertalálás helyszínének és az ott lelt fegyvereknek a megszemlélésére irányult.⁴⁰ Mindezek után a törvényszék azt állapította meg a tanúvallomásokból, hogy e szemle megfelelően és törvényesen zajlott le, de a jegyzőkönyv az eljárási cselekménynél a hatóság által alkalmazott hatósági tanú szerepét „nem a valóságnak megfelelően rögzíti”⁴¹.

A fegyverek egy része tehát előkerült a Perényi 1-ben. Ugyanezen a napon a Nemzeti Nyomozó Iroda a Dombos tanya, Árok utca 14. számú ingatlanon is végzett házkutatást. Ez – a jegyzőkönyv szerint – 9.30-kor kezdődött.

Az ingatlanon egy faház és egy alumíniumlemezről készült építmény állt. A faházban és az épületeken kívüli területen semmit nem találtak, majd a másik építményt – kulcs híján az ajtó zsanérjait levágva – felnyitották, és két katonai faládát, meg lefűrészelt puskatusokat láttak benne. A faládákat kivitték az épületből, és így vették észre, hogy a ládák egy vermet lezáró fémajtón voltak. Ezen az ajtón biztonsági zár volt, és ugyancsak nem volt hozzá kulcs, ezért az eljárás vezetője tűzszerészeket kért. A négytagú tűzszerészcsoport a szolgálati kutyával 11.00 óra körül érkezett a helyszínre; átvizsgálta az ingatlan beépítetlen területét, a faházat és a fémlétesítményt. Újabb külső segítséggel elvágta a biztonsági zárszerkezetet, felnyitották a vermet, és biztonsági okokból mindenkit – a nyomozó hatóság tagjait is – kiküldték az ingatlanról. A tűzszerészeti vizsgálat keretében a tűzszerészek kiemelték a veremből két műanyagból készült, fekete színű bőröndöt, egy faládát, és két műanyag szatyrot. Ezek tartalmát is megvizsgálva találtak lefűrészelt csövű puskákat és töltényeket. A tárgyakat visszarakták a lelőhelyükre (a bőröndökbe stb.), majd az összes holmit a verembe. Minthogy robbanásveszélyes anyag nem volt, intézkedésük eredményéről a házkutatás vezetőjét tájékoztatva távoztak. A házkutatás vezetője helyszíniszemle-bizottságot kért. A vezetőből, két bűnügyi technikusból, és egy videokamera-kezelőből álló bizottság 15.00

40 Ítélet, I. kötet, 378. o.

41 Ítélet, I. kötet, 382. o. Más szavakkal: a helyszíni szemléről készült jegyzőkönyvbe (*közokiratba*) – amely egyébként alakilag is kifogásolható – lényeges tényeket nem a valóságnak megfelelően foglaltak bele. A törvényszék megindokolta, hogy a szemlén megállapított tények *egyébként* megfelelnek a valóságnak, a lefoglalt tárgyak bizonyítási eszközként felhasználhatók, mert relevánsak stb., de ezt nem a jegyzőkönyv alapján, hanem a tanúbizonyítás eredményeként látta így. A valótlan adatok aláásták a jegyzőkönyv hitelt érdemlőségét, és ezért kellett tömördek tanút a tárgyalásra idézni és ott kihallgatni. Igazán szakszerű munka esetén mindezt a jegyzőkönyv pótolta volna.

órákor érkezett meg, és látott munkához.⁴² Jelen volt még a szemlén – az ingatlan tulajdonosán túl – a Budapesti Rendőr-főkapitányság bűnügyi technikai osztályának vezetője, egy igazságügyi fegyverszakértő és egy tűzszerész, valamint a Nemzeti Nyomozó Iroda egy tisztje is.

A bizottság ismét kiemelte a már felsorolt bőröndöket, ládát stb., s ezek tartalmát megvizsgálva jegyzőkönyvet készített, amelyben részletesen leírták a helyszínt, a talált tárgyakat és nyomokat; az utóbbiakat határozati formában lefoglalták.

A nyomozási cselekmény résztvevőit a törvényszék kihallgatta tanúként, és vallomásaikból tudta meg, hogy a tűzszerészjárőr távozása után két nyomozó az ingatlan tulajdonosát kihallgatásra vitte, és csak este, a szemle befejezése után érkeztek vissza. Ez a házkutatás jegyzőkönyvéből nem tűnik ki. Azt is megerősítették a vallomások, hogy hivatalból alkalmaztak a szomszédos ingatlan tulajdonosának, Sz. L.-nek a személyében hatósági tanút a házkutatáshoz, és az is megtudhatta, hogy a házkutatás befejeződött, mert helyszíniszemle-bizottság jön majd.

Súlyos hiba volt, hogy a tűzszerészek a veremből kiemelt tárgyakat visszarakták. A szemléről készült videofelvételre ugyanis rákerült az az „apróság”, hogy az eljárási cselekmény megkezdésekor valaki – mint kiderült, a tűzszerészek egyike – azt mondja: „*Először lesz majd egy IKEA-s szatyor és abban két duplacsövű fegyver.*” A felvétel tárgyalási bemutatásakor a tapasztalt látvány nyomban igazolta is a jövődőlést, a vádlottak pedig észrevételezték, hogy a fegyvereket nem ott találták, s hogy azokat a tűzszerészek akár oda is csempészhették.⁴³ A törvényszék ezért tanúként kihallgatta a tűzszerészeket és a hatósági tanút, akivel a bizottság törököt fogott. A házkutatási jegyzőkönyv ugyanis nem tartalmazza azt, hogy őt kioktatták-e a jogaira és a kötelezettségeire, s hogy a kioktatást tudomásul vette-e, a jegyzőkönyvet pedig csak a záradék után írta alá, nem – az előírások szerint – minden oldalon. Vallomása hiányos, más vallomásokkal ellentétes volt, s végül mindezt azzal magyarázta, hogy a délelőtti órákban többször átment az egyik szomszédhoz, ahol fokról fokra lerészegedett. Vallomása hallatán K. B. tanú – egy rendőrtiszt – azt mondta: ő kérte fel Sz. L.-t reggel hatósági tanúnak, akkor józan volt, csak jóval később – indokoltan és engedéllyel – távozott egy időre, de ez előtt nem ihatott.⁴⁴ A szemlebizottság vezetője tanúsította, hogy a szemlét

42 Ítélet, I. kötet, 385. o.

43 Ítélet, I. kötet, 389. o.

44 Ítélet, I. kötet, 392–393. o.

hatósági tanú nélkül folytatta le, mert 15 órai érkezése után észlelte Sz. L.-en, hogy ittas. Sz. L. a helyszínen maradt, de távolabb tartózkodott.⁴⁵

Sz. L. vallomását a törvényszék elvetette, azt viszont megállapította, hogy *a házkutatási jegyzőkönyv nem alkalmas arra, hogy az eljárási cselekmény jogszerű lefolytatását bizonyítsa.*⁴⁶

A tárgyi bizonyítási eszközök nagy jelentőségére és az azok megszerzését szolgáló nyomozási cselekmények körül rendszeresen kialakult tárgyalási vitákra tekintettel – amelyek alapja rendszerint adminisztrációs mulasztás volt – a törvényszék azt is kiderítette, hogy a nyomozás idején a nyomozó hatóság belső vizsgálat keretében külön jelentéseket kért bizonyos, a házkutatásoknál eljáró rendőrtisztoktól. Beszerezte és ismertette e jelentéseket is, amelyek jóval részletesebben írták le a házkutatás menetét, mint a jegyzőkönyv, s mindezek alapján megállapította, hogy a használatos formanyomtatvány a különféle elképzelhető helyzetekben számításba jövő minden jogi előírást tartalmazza, a jegyzőkönyvvezetők pedig általában nem fordítanak arra gondot, hogy az adott esetben feleslegeseket töröljék. A formanyomtatvány sem felel meg a hatályos jogszabályoknak, mert csak a záradék után tartalmaz helyet az aláírásoknak, holott minden oldalt alá kellene írni. Részletezte a törvényszék azt is, hogy az említett vizsgálat során kiderült a jelentésekből: a kérdéses házkutatást jóval többen végezték, mint ahányan a jegyzőkönyvben fel vannak tüntetve, s erre az szolgálta magyarázatul, hogy több név nem fért a formanyomtatványra. A „házkutatást szenvedő” személyt kihallgatásra vitték a házkutatás idején, s a jegyzőkönyv lezárása idején még nem érkezett vissza, ezért helyette más írta alá a jegyzőkönyvet, amelynek tartalma – a jelentések alapján ítélve – hiányosnak mondható, és például azt sem magyarázza, hogy mi volt a „házkutatást szenvedő” személyében bekövetkezett személycsere oka.⁴⁷ A *Robotzsaru* használatával készített űrlap sem felel meg az előírásoknak, mert hiányzik belőle a hatósági tanú titoktartási kötelezettségére vonatkozó figyelmeztetés.⁴⁸

A törvényszék a jegyzőkönyvek hiányosságai miatt úgyszólván valamennyi helyszíni szemle és házkutatás történetét a tárgyaláson tanúkihallgatásokkal volt kénytelen tisztázni, mert e nélkül nem dönthetett a tárgyi bizonyítási eszközök felhasználhatósága felől.

45 Ítélet, I. kötet, 391. és köv. o.

46 Ítélet, I. kötet, 396. o.

47 Ítélet, I. kötet, 403. o.

48 Ítélet, I. kötet, 409. o.

A szakértők igénybevétele

Az ügyben kiterjedt és sokoldalú szakértői tevékenység folyt; tizenhat szakterületről⁴⁹ kértek az eljárás különböző szakaszaiban szakértői véleményeket – nem egyszer azonos tárgykörökben.

A bizonyítás rendszerinti gerince az volt, hogy a löállást a helyszíni szemlén lelt töltényhüvelyek helyzete és a becsapódási nyomok rajzolták ki, a hüvelyeken talált működési nyomok árulták el a használt fegyvert, és a fegyveren talált biológiai anyag-maradványok leplezték le a lövést; ebből adódóan a genetikai és a fegyverszakértői véleményeknek kiemelkedő jelentőségük volt.

A DNS-profilokon nyugvó azonosításnak azonban nem csak a lövöldözésekben való részvétel és betöltött szerep kérdésében volt jelentősége. Biológiai anyag-maradványokat biztosítottak a besenyszögi rablás sértettjeinek megkötésére és a más helyszíneken alkalmazott gyújtópalackokon használt ragasztószalagról, a házkutatások során lefoglalt ragasztószalag-tekercekről, továbbá a helyszíni szemléken rögzített lábbelitalp-, illetve sarokbenyomatok nyomszakértői vizsgálata szerint lehetséges nyomképzőnek minősült bakancsokról is.⁵⁰

A genetikai szakvéleményekkel kapcsolatban a törvényszék a vádlottak ellenvetései nyomán terjedelmes bizonyításba bonyolódott a mintavétel körülményeit, továbbá a Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet ügyrendjét, ügykezelését illetően, és bár érdemleges rendellenességet nem talált, a tárgyalás idején másik, hasonló kompetenciájú szakértői intézetben is elvégeztette a vizsgálatot, ami azonos eredménnyel zárult.⁵¹

Eleinte néhány alkalommal az elkövetés helye szerint illetékes közép fokú rendőri hatóság eseti igazságügyi fegyverszakértőt rendelt ki, később azonban a Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet vette át ezeket a feladatokat. Több szakértő dolgozott az ügyön, sőt előfordult, hogy ugyanazt a tárgyi bizonyító eszközt különböző szakértők vizsgálták, de lényeges véleménykülönbségek nem jelentkeztek.

A debreceni menekültszálláson lelt lövedékköpeny-darabkán talált huza-golási nyomok szélességét, és a lőszer gyártmányát illetően volt eltérés az eseti és az intézeti szakértő között; ezt az intézet korszerűbb eszközei megmagyarázták. Egyetértettek abban, hogy a lőszermaradványon lévő nyom alapján a kilövésre használt fegyver egyedi azonosítása megkísérelhető, és

⁴⁹ Felsorolásukat lásd ítélet, I. kötet, 271. o.

⁵⁰ Ítélet, I. kötet, 230. (puskák) és 232. (ragasztószalagok és bakancsok) o.

⁵¹ Ítélet, I. kötet, 285. o.

ezt az intézet szakértője meg is kísérlete. A lefoglalt Mauserből próbálövés után kapott vizsgálati minta és a lefoglalt azonosító tárgy egybevetésével kapott eredmény szerint a Mauser *lehetett* a kilövésre használt fegyver, mert sok a hasonlóság és kizáró eltérés nincs, ám a kategorikus egyedi azonosság sem mondható ki.⁵²

Több más helyszínen talált lőszermaradványt is eseti fegyverszakértő vizsgált először. Ezek a vizsgálatok a lőszer fajtájának, típusának, a lövedékek mi-
benlétének – például a sörétszemek méretének –, továbbá a gyártmányának, valamint annak megállapítására irányultak, hogy hordoznak-e olyan fegyver-
működési nyomokat, amelyek egyedi azonosításra alkalmasnak ígérkeznek. A fegyverek lefoglalása után minden vizsgálati tárgy az intézetbe került.

Az intézetben már 2008 augusztusában megállapították, hogy a Galgagyörkről és a Piricséről származó, Nike gyártmányú sörétes töltényeket nem azonos fegyverből lőtték ki. A kilőtt töltényhüvelyek vizsgálata a fegy-
verek lefoglalása előtt csak az egymás közti összehasonlításukra adott lehe-
tőséget, aminek következtében azt lehetett megállapítani, hogy ugyanazokat a fegyvereket használták a különböző helyszíneken⁵³; továbblépésre csak az után nyílt lehetőség, hogy a számításba vehető fegyvereket is megvizsgálhat-
ták a szakértők.

A nyomozás(ok) kezdeti fázisában, a helyszínen fellelt lőszermaradvá-
nyokon található nyomok – *azon túl, ami tényyszerűen megállapítható* – kü-
lönböző feltételezésekre is alapot adnak, és ez ötleteket adhat a nyomozónak
verziók kidolgozásához. Ennyiben hasznos, de a verziók – további adatok
folytán – *téves feltevésnek* bizonyulhatnak. Mivel a bírósághoz továbbított
nyomozási iratok között ott volt *valamennyi* – a maga idejében még hiányos
adatbázisra épített, és feltételezéseket is tartalmazó – (előzetes, illetve kiegészítő) fegyverszakértői vélemény, természetesnek tekinthető, hogy voltak kö-
zöttük látszólagos, sőt feloldatlan, de feloldható valóságos ellentmondások is. Ezért a tárgyaláson a törvényszék újabb fegyverszakértői vizsgálatot ren-
delt el⁵⁴, és elvégzésével *dr. Tóth István* igazságügyi fegyverszakértőt bízta

⁵² Ítélet, I. kötet, 290. o.

⁵³ Ítélet, I. kötet, 295. o. *Előzetes szakértői véleményben* az intézet szakértője a Tatárszentgyörgyről szár-
mazó négy töltényhüvelyen látható fegyverműködési nyomokat „*nagy valószínűséggel*” egyezőnek
minősítette azokkal, amelyek hat Galgagyörkről származó töltényhüvelyen találhatóak. Ezt később a
Végleges fegyverszakértői véleményben is megerősítette.

⁵⁴ Ítélet, I. kötet, 299. o. A problémák: 1. a galgagyörki bűnjelek első vizsgálata során fellelt hat sörétes
töltényhüvelyt az elsődleges szakvélemény szerint „*egy fegyverben működtették, amely lehetett egy-
vagy kétsövű*”, de más (későbbi) vélemények szerint Galgagyörkön „*két fegyvercsövet használtak,
amelyek nem tartoznak egyik helyszínhez sem*”; 2. egy további, még későbbi vélemény szerint négy

meg. Az ennek alapján előterjesztett véleménye megegyezett az intézetben korábban készült *Végleges fegyverszakértői véleménnyel*; a törvényszék pedig elfogadta azt.

Hasonló problémák jelentkeztek a Nyíradony tamásipusztai eset kapcsán is. A helyszíni szemlén eljáró eseti fegyverszakértő öt lövedékköpeny-darabot vizsgált. Ezek közül kettő arra mutatott, hogy hét milliméteres csőfuratú – tehát „7 x 65 mm” kaliberjelzésű⁵⁵ – fegyverből kilőtt lövedék tartozékai voltak, de ezt „7,65”-nek írta. A lövedékmaradványt vizsgálva az intézet szakértője megállapította, hogy azon huzagolási nyomok láthatók ugyan, de akkor egyedi azonosításhoz kevésnek minősítette őket. Később, a már lefoglalt fegyver birtokában, próbálövessel előállított vizsgálati minta segítségével az intézet *Végleges fegyverszakértői véleménye* azt tartalmazza, hogy a kérdéses lövedék „igen nagy valószínűséggel” a lefoglalt Mauser csőhuzagolási nyomait hordozza, dr. Tóth István pedig – a maga részéről – ezt kategorikus véleményként terjesztette elő. A törvényszék elfogadta a kategorikus véleményt.⁵⁶

A tiszalöki bűncselekmény helyszíni és halottszemléje során a fegyverszakértő a sértett ruházatán keletkezett elváltozásokból és az okozott sérülésekből csak annyit állapíthatott meg, hogy ezeket minden valószínűség szerint hét milliméteres lövedékkel, nagyobb távolságból leadott olyan lövés útján okozták, amely a sértettet álló testhelyzetben találta el. A sértett ruházatában, a kimeneti nyílás környékén két, az udvaron a fészerajtó előtt egy, és a fészerben két fémdarabkát, a fészer ajtajának deszkáján pedig fémfelkenődést találtak. A fémdarabkák együttes tömege 1,04 gramm. A felkenődést hordozó deszkadarabot kifűrészték, és a fémdarabkákkal együtt lefoglalták, majd elrendelték együttes fizikus és fegyverszakértői vizsgálatukat. Az egyesített szakvélemény szerint a vizsgálati tárgyak fegyverszakértői vizsgálatra nem alkalmasak, mert nem minősülnek sem lőszernek, sem lőszerelemnek, nincs rajtuk fegyverműködési nyom, és nem is engedélykötelesek. Anyaguk ólom, ón és réz azonos koncentrációjú ötvözet, a felkenődés pedig ólom és antimon ötvözet; ennek alapján ítélve valószínű, hogy egyazon puska lövedék kiszakadt darabjai. Ezt a bíróság közvetett bizonyítékként vette figyelembe.

Tatárszentgyörgyön lefoglalt töltényhüvely ugyanabból a fegyvercsőből származik, mint a már említett hat, amelyet viszont az intézet *Végleges fegyverszakértői véleménye* szerint a Franchi félautomata fegyverből lőttek ki; 3) a figyelembe vett fegyverműködési nyomokat nem szemléltették makrofotográfiai felvételeken.

55 A kaliberjelzésben a „x” utáni szám a töltényűr mm-ben mért hossza, azaz a lehetséges hüvely hossz-
mérete.

56 Ítélet, I. kötet, 305. o.

A szakértői bizonyítás körében részletesebb ismertetést érdemel a fordulatokban e szempontból is gazdag tatárszentgyörgyi eset.

Mint emlékeztető: a riadalom a tüzeset nyomán keletkezett. A löfegyverrel elkövetett emberölésről a tűz oltása idején senki nem tudott még, és a helyszíni halottszemlét azzal zárták, hogy ismeretlen eredetű robbanásból származó szilánkok okozták a halálos sérüléseket. A helyszíni szemle során lefoglaltak egy hat centiméteres, erősen égett, kormos sörösüvegdarabot, amelyet a leégett ház bejárata előtti teraszon találtak.

A tűz keletkezéséről a tűzoltás idején is megoszlottak. Voltak szándékos gyújtogatás mellett szóló érvek, de szembeszökő volt egy szabálytalan elektromos légvezeték a leégett ház és az áldozat rokonainak közeli háza között, és nem voltak olyan bizonyítékok, amelyek kizárták volna a tűz elektromos eredetét.

A nyomozó hatóság által kirendelt villamossági szakértő 2009. március 1-jén előterjesztett írásbeli véleményében a tüzet vagy egy ismeretlen okból átmenetileg kialakult elektromos ellenállás (fogyasztóberendezés) miatt fellépő olyan túlterhelésből eredeztette, amely miatt a szakszerűtlenül kialakított vezetékhalózat melege eléri a környezetében lévő tárgyak gyúlpontját, vagy abból, hogy valahol egy laza vezetékkötésnél elektromos szikra keletkezett. Az elektromos tűz mellett szólt – a szakvélemény szerint – a falban lévő vezetékek kiégett volta, a helyszínen talált kávéfőző kormosodása, és az, hogy az olajradiátor becsatlakozásánál égési nyomok voltak. A tűzrendészeti hatóság tűzvizsgálója gyújtogatást jelölt meg a tűz keletkezési okául.

A nyomozó hatóság által kirendelt igazságügyi tűzvédelmi szakértő azzal érvelt, hogy a fából készült épületelemeken a nyomok arra mutatnak: közel egy időben keletkezett tűz a padlástérben is, a lakásban is, és ez gyorsan elhatalmasodott, ami éghető folyadék jelenlétével magyarázható. A helyszíni szemle idején a gerendázatból vettek ugyan mintákat, amelyeket a vegyész szakértő is megvizsgált, de égésgyorsító folyadék nyomait nem tudta kimutatni – ami eredhetett abból is, hogy nem a „megfelelő” gerendából vették a mintát.

A tűz elektromos keletkezése lassúbb folyamat, a lángok megjelenését hosszabb izzás előzi meg, ami mélyebb beégéseket okozott volna például a gerendákon. Mivel a tüzet csak akkor vették észre, amikor már lángolt, az elektromos keletkezés esetén az előzetes izzás miatt a lakásban lévő személyek szinte elkerülhetetlenül lélegeztek volna be füstöt és kormot, de ennek sem az élőknél, sem az elhunytaknál nem tapasztalták nyomát.

Mindkét szakértő fenntartotta a saját véleményét a tárgyaláson is, nem tagadva a másik verzió lehetőségét sem.

A törvényszék azonban tovább ment: beszerezte a leégett ház építésügyi hatósági iratait, az építésénél közreműködő szakembereket pedig megidézte és – a szakértők jelenlétében, sőt aktív közreműködésével – tanúként kihallgatta. A kőműves és a villanyszerelő állította, hogy szakszerűen végezték el a munkát. Elmondták, hogy a földem hőszigetelésére égésképtelen üveggypotot használtak, nem a villamossági szakértő által feltételezett – éghető – polisztirolt, és a szigetelőanyagot fedő deszkákon öt-hét centiméter vastag sáros-betonos réteg is volt. Ez magyarázat arra is, hogy az égésgyorsító folyadék miért nem jutott el a gerendákhoz.

A tanúk vallomását megismerve mindkét szakértő magyarázatot kapott a saját kétségeire. A villamossági szakértő úgy módosította a korábbi véleményét, hogy a padlástérben nem keletkezhetett elektromos tűz, a tűzvédelmi szakértő pedig úgy, hogy érvelését a tanúvallomásokból szerzett ismeretekkel kiegészítette, és az elektromos tűz lehetőségét kategorikusan kizárta.⁵⁷

Említést érdemel viszonylagos újszerűsége okán az informatikai, fotó- és videoszakértő tevékenysége.

A házkutatások során számítógépeket, digitális fényképezőgépet és elektronikus adathordozókat foglaltak le. A készülékek merevlemezein, továbbá lefoglalt cserélhető elektronikus adathordozókon (*pendrive*) tömördek elektronikusan rögzített adat jutott fizikai értelemben a hatóság birtokába. Ezek relevanciája csak „dekódolás” és *értelmi* megismerés után dönthető el. Biztonságos előhívásuk, továbbá azoknak a kiegészítő ismereteknek a feltárása, amelyek a számítástechnikai eszközök működési sajátosságai folytán az elektronikusan rögzített adatokhoz kapcsolódnak, különleges szaktudást követel.

Az elektronikusan rögzített adatok betekintést adtak az elkövetők gondolkodásmódjába, érdeklődési körébe, nézetrendszerébe, s ezzel személyiségük alaposabb megismerését is elősegítették, de konkrét ténykérdésekben is felhasználhatókká váltak. Digitális fényképek igazolták például azt, hogy a későbbi támadások helyszínein a támadást megelőző időben jártak, s az felkelte az érdeklődésüket – hiszen felvételeket készítettek olyan objektumokról, amelyek ellen később fegyveres támadást követtek el. A műszaki szakértő az úgynevezett „*munkatelefonok*” használatát felölelő híváslisták segítségével meghatározta az aktuális cellapozíciókat. Így földrajzilag követhetővé vált a készülékek (s ezzel gazdáik) mozgása. Ez az ismeret sok esetben rendkívül fontos közvetett bizonyítékként vált felhasználhatóvá.

⁵⁷ Ítélet, II. kötet, 752–756. o.

Szerepeltek természetesen a hagyományos kérdéskörökben az emberölési ügyeknél mindig nélkülözhetetlen orvos, elmeorvos és pszichológus szakértők is. Ezeknek a részletezése messze meghaladná ennek az írásnak a kereteit.

Néhány következtetés

Akár azzal is befejezhetnénk, hogy az eljárás sikeresen lezárult, hiszen az ítélet a vádlottak bűnösségét megállapította, és már jogerőre is emelkedett. Mégsem hiszem, hogy helyes lenne átsiklani azon: néhány olyan hibára is rámutatott az ítélet, amelyek elkerülhetők lettek volna. Helyes lenne tehát okulásuként ezek legalább egy részét áttekinteni, elemezni.

1. A bírósági eljárásban a helyszíni szemléről, vagy a házkutatásról készült jegyzőkönyv – rendeltetése szerint – a tárgyaláson történő felolvasással mint *okirati bizonyíték* használandó fel annak igazolására, hogy a nyomozási cselekmény hol, mikor, hogyan zajlott le, kik és milyen minőségben voltak jelen, és milyen lényeges események történtek. *Feladatkörében eljáró hatóság* állítja ki, *alakszerű követelmények* szerint, tehát *közokirat*, amely az ellenkező bebizonyításáig közhitelűen bizonyítja a benne foglaltakat; azokat az ügyre tartozó, lényeges tényeket, amelyek a bíróságon bizonyítandók, és amelyeket egyébként közvetlen érzékelés és észlelés alapján *tanúként* is bizonyíthatnának azok a hivatalos személyek és a hatósági tanúk, akik a helyszíni szemlén, vagy a házkutatáson jelen voltak.⁵⁸

A Be. a hatósági tanúk alkalmazását a korábbi jogtól eltérően nem teszi kötelezővé, és számukat sem szabályozza.⁵⁹ Ezért a törvényszék nem is kifogásolta, ha egyáltalán nem volt, vagy csak egy hatósági tanú volt.

⁵⁸ Az angolszász büntetőeljárásban a tárgyi bizonyítási eszköz megtalálásának és birtokba vételének tényét és körülményeit tanúként kell bizonyítani a bíróságon annak, aki ezt végezte – igaz, könnyítésként vallomástétel közben megengedik neki, hogy korabeli jegyzeteit használja. A kontinentális eljárásjogokban – a korábbi inkvizitórius hagyományok nyomán – éppen azért tették lehetővé az okirati bizonyítást, hogy a nyomozást végző tisztviselőknek ne kelljen lépten-nyomon a bíróságra járniuk, és vallomást tenniük olyan eseményekről, amelyeknek gyakori részesei.

⁵⁹ Az 1896. évi XXXIII. törvény hatálybalépése (1900. január 1.) óta minden eljárási kódexünk *két* hatósági tanú alkalmazását tette a lefoglalással járó és néhány más eljárási cselekménynél *kötelezővé*. A Be. a szabályozást megváltoztatta, az egyes eljárási cselekményeknél nem rendelkezik a hatósági tanúról, hanem a 183. §-ban összefoglalja a rá vonatkozó előírásokat, köztük azt, hogy hol megengedett az alkalmazása (így, egyes számban), de nem teszi sehol nem kötelezővé azt, és az egyes szám használata folytán egyetlen hatósági tanú alkalmazása egy eljárási cselekménynél jogi szempontból nem – legfeljebb (az *unus testis = nullus testis* regulája alapján) – észszerűségi szempontból kifogásolható.

A gondosan és jól elkészített jegyzőkönyv elkerülhetővé teszi azt, hogy a szemlén tapasztalt tények igazolására más bizonyítási eszközt – például tanúvallomást – kelljen igénybe venni. Az a jegyzőkönyv azonban – még ha formanyomtatványon, vagy rendszeresített számítógépes program segítségével készült is –, amely a legalapvetőbb alaki előírásoknak sem felel meg, aligha tekinthető „jól elkészített”-nek. Nem közokirat és semmit nem bizonyít, legfeljebb feltételezéseket segít körvonalazni arról, hogy kik lehettek tanúi annak, ami ott történt.

A számítógépes programmal kitölthető űrlap növeli annak az esélyét, hogy a kötelező kioktatások és figyelmeztetések *teljesek* legyenek, de rossz űrlapon, vagy űrlap nélkül is lehet jó jegyzőkönyvet szerkeszteni. Az eljárási cselekmény vezetőjének szaktudását semmi nem pótolhatja, és ő hibás nyomtatványok használata esetén is biztosíthatja, hogy a lehetséges figyelmeztetések és kioktatások özőnéből a *megfelelő kombináció* alkalmazására kerüljön sor. Az is az ő felelőssége, hogy a szükséges aláírások rajta legyenek az okiraton. Az ügy egyik nagy tanulsága, hogy több jegyzőkönyv az előírt figyelmeztetések elmulasztása, vagy aláírások hiánya miatt volt – gyakorlatilag – szinte használhatatlan. Erre magyarázatot, persze, lehet találni, de mentséget nem.

2. Mind a helyszíni szemle, mind a házkutatás jegyzőkönyvének szokásos bevezetőjében a legelső mondatok közé tartozik a jelenlévők felsorolása, feltüntetve eljárásbeli minőségüket (jogállásukat) is.

Mindkét nyomozási cselekményben a közreműködők száma a hatóság részéről mindenütt több volt. A helyszíni szemléket rendszerint *bizottság* végezte, amely egy vagy több nyomozóból, és egy vagy több bűnügyi technikusból állt, továbbá szakértők is részt vettek rajtuk. A bizottságot rendszerint az egyik (esetleg az *egyetlen*) nyomozó vezette. Hasonlóképpen, a házkutatásoknak is több résztvevőjük volt a hatóság részéről; ezek egyike volt az eljárási cselekmény vezetője. A szakértőket a szemlére *szakértői minőségben* rendelték ki, a házkutatásokban pedig a nyomozó csoport *tagjaiként* vettek részt. Ez fontos különbség: az utóbbiak a hatóság tagjaiként vettek részt nyomozási cselekményben – ami a törvény értelmében kizárta, hogy később szakértői minőségben szerepelhessenek az ügyben.

A házkutatásnál minden olyan személy „*érintett*”, aki a kérdéses lakásban lakik, nem csak az, aki az úgynevezett házi joggal (*ius domicilii*) rendelkezik.⁶⁰ A házkutatást azonban rendszerint annak a jelenlétében kell – a tör-

⁶⁰ Utóbbi rendszerint az, aki az eljárási cselekmény idején az aktuálisan érintett helyiség közvetlen használatához polgári jogi jogcímmel (tulajdonos, bérlő, albérlő) rendelkezik, ő a „*házkutatást elszenve-*

vény⁶¹ szerint – végezni. Mind a szemlénél, mind a házkutatásnál alkalmazhatók *hatósági tanúk*, akiknek az a feladatuk, hogy figyelemmel kísérjék a nyomozási cselekmény végrehajtását, és szükség esetén igazolják annak menetét, eredményét és a jegyzőkönyv tartalmát. Hatósági tanú csak olyan személy lehet, aki az ügyben nem érdekelt.

Egy tárgyi bizonyítási eszköz *lefoglalás* révén kerül a hatóság birtokába.

Siker esetén mind a helyszíni szemlének, mind a házkutatásnak rendszertintű velejárója a lefoglalás. A hatósági tanúknak fontos kötelezettségük annak igazolása, hogy a bűnjelként csomagolt tárgyakat a nyomozási cselekmény során vette a hatóság birtokba. Ennek értelemszerű folyamata az, hogy a hatóság 1. a kérdéses tárgy *nyomára jut*⁶²; 2. *érzékelési körébe vonja* (szemrevételezi) azt, észleli, hogy bizonyítási eszköz *lehet*, és ezért – az eljárásjogi előírásoknak megfelelően – 3. *hatalmába keríti*.⁶³

3. Mind a helyszíni szemlének, mind a házkutatásnak mint eljárási cselekménynek alapvető dokumentuma a jegyzőkönyv, amelyben „*röviden le kell írni az eljárási cselekmény menetét akként, hogy a jegyzőkönyv alapján az eljárási szabályok megtartását is ellenőrizni lehessen*”. Elrendelhető a nyomozási cselekmény kép- és hangfelvevővel történő rögzítése is, de ez a jegyzőkönyvet nem pótolja.⁶⁴ Részletesebb előírásokat tartalmaznak a törvény végrehajtása érdekében kiadott egyéb szabályok.⁶⁵

Talán nem szorul különösebb bizonygatásra, hogy az eljárási cselekmény résztvevői felsorolásának hiánytalannak kell lennie. Ebből viszont nézetem szerint az következik, hogy ha a kezdeti résztvevők közül valaki eltávozik, vagy a résztvevőkhöz valaki utólag csatlakozik, akkor ezt a tény a jegyző-

dő” – albéleti helyiség esetén tehát az albérlő, és nem a háztulajdonos, nyílt árusítású üzlet esetén elsősorban a kereskedő vagy felelős megbízottja, az üzletvezető. Ha a lakásban többen laknak, valamennyien elszenvetői a házkutatásnak, viszont az e minőségben rájuk háruló teendőket meg is osztgatják – és a jegyzőkönyvnek ezt is tükröznie kell.

61 Be. 149. § (4) bekezdés.

62 Ez történhet akár helyszíni szemle, akár kutatás (ezen belül házkutatás) keretében, akár úgy, hogy a tárgyat valaki – például, mint ez ügyben nem egy esetben történt, egy tanú – beszolgáltatja.

63 Ami feltételezi – a lefoglalásra vonatkozó előírások szerint – a tárgy egyedi azonosításhoz szükséges mértékű leírását, ehhez pedig nélkülözhetetlen annak bizonyos mértékű megsemlélése, azaz egy (bár nem alakszerű) *tárgyszemle*.

64 Be. 166. § (3) és 167. § (1) bekezdés. Videofelvétel esetén van ugyan a jegyzőkönyvre vonatkozó könnyítés, de egy sok mozzanatból álló és hosszú időtartamú nyomozási cselekménynél ez csak úgy meríthető ki, ha a felvétel folyamatos és végig megszakítatlan, ami gyakorlatilag sokszor értelmetlen lenne.

65 Különösen a 23/2003. (VI. 24.) IM–BM közös rendelet 32. § (szemle) és 79. § d), e) és f) pont, valamint a bűnjelkezelést szabályozó 11/2003. (V. 8.) IM–BM–PM közös rendelet.

könyvben az esemény időpontjával együtt regisztrálni kell. A tárgyi bizonyítási eszközök felkutatásának, összegyűjtésének menetét, módját, a keresett tárgy megtalálásának helyét és körülményeit úgyszintén. Ezek *tartalmi* követelmények, de nem jelentik azt, hogy terjengős, bőbeszédű okiratokat kell szerkeszteni – különösen, ha a korszerű technikai eszközök is igénybe vehetők. Tulajdonképpen a nyomozási cselekmény menetének leírása azt jelenti, hogy az átkutatandó tér – legyen az megszemlélendő helyszín, helyiségcsoport, nyílt terület, vagy egyéb térség – határainak és megközelítésének az érthetőséghez nélkülözhetetlen részletességű ismertetése után időrendben kell tömören megfogalmazni azt, hogy hol (a kutatási terület melyik részén) történtek az ügy szemszögéből jelentős események. Ha a jegyzőkönyv követi az események tényleges menetét, akkor elérhető az, hogy a fényképfelvétel készítésének ténye is ott és akkor szerepeljen a jegyzőkönyvben, amikor fényképezőnivaló megjelenik, vagyis a dokumentáció koherens lesz. A fénykép- vagy videofelvétel gyakorlatilag feleslegessé teszi sok olyan jelenség szóbeli megfogalmazását és írásba foglalását, ami szavakkal – még hosszadalmasan is – csak nehezen szövegezzhető meg, a kép pedig, ha az eljárás menetének megfelelő pontján készül, nem igényel képaláírást, mert a szövegbe illeszkedik és ott kellő magyarázatot kap. Ez – persze – szervezett eljárást feltételez.⁶⁶

4. A Perényi1-ben a Nemzeti Nyomozó Iroda beosztottai által 2009. augusztus 21-én 3.30-tól 4.30-ig, majd 5.15-től 8.50-ig foganatosított házkutatás jegyzőkönyve szerint a nyomozási cselekmény 4.30-tól azért volt felfüggesztve, mert tűzszerek érkeztek, és átkutatták a helyszínt, de „*semmit nem találtak*”. Ugyanitt – de ténylegesen néhány alagsori helyiségre korlátozva – a Budapesti Rendőr-főkapitányság bünyügyi technikai osztálya helyszíni szemlét folytatott 4.30-tól 16.00 óráig, és a jegyzőkönyv bevezető mondatai szerint erre az adott okot, hogy ott „*a tűzszerek fegyvert találtak*”. A jegyzőkönyvek tehát – több más fontos kérdéshez hasonlóan – ebben is a közokirat bizonyító erejével cáfolják egymást.

A szemle jegyzőkönyve szerint „*eredeti*” és „*biztosított*” helyszínen babzsákokon fekvő, hordtáskában találtak egy félautomata sörétes puskát, majd – rejtkehelyen – további puskákat. Az egyik jegyzőkönyvből sem derül ki,

⁶⁶ Nehezen alkalmazható, ha – mint hosszú ideje együtt dolgozó, összeszokott szemlebizottságoknál nem ritka – mindenki tudja és önállóan el is végzi a saját feladatát. Ilyenkor azonban a jegyzőkönyv tulajdonképpen nem az eljárási cselekmény menetét követi, hanem a szemlebizottság tagjainak párhuzamos beszámolóit ismerteti és illusztrálja.

hogy mikor hogyan és honnan került az „eredeti” és őrzött helyszínen a puská a babzsákokra. Végül tanúkihallgatások nyomán tisztázódott, mi történt – jogi értelemben a *büntetőeljárás*on kívül – a házkutatással érintett térben.

N. A. rendőr törzsszázlós – aki sem a házkutatásban nem vett részt, sem a helyszíni szemlét végző bizottságnak nem volt tagja – a *tűzszerészeti ellenőrzés* (vagyis egy *rendészeti intézkedés*) keretében, olyan időben, amikor a házkutatás már fel volt függesztve, és helyszíni szemléről még szó sem volt (tehát büntetőeljárás cselekmény nem folyt) rábukkant a rejtkehelyre. Bár ő robbanóanyagot keresett, nem löfegyvert, ismerte az éppen függőben lévő házkutatás célját, kiemelt (talán csak a hely megjelölése végett) egy puskát, és a babzsákokra tette, majd tájékoztatta az eljárókat a történetekről, és távozott. Ezt az epizódot azonban egyik eljárási cselekmény jegyzőkönyvében sem tekintették *eseményszerűen leírandó ténynek*, hanem csak utalásszerűen és személytelenül megemlítik a jegyzőkönyv bevezetőjében.

A Dombostanya, Árok utca 14. számú ingatlanra is házkutatás céljából mentek, és a házhoz tartozó bekerített területet, meg a faházat a tulajdonos jelenlétében át is kutatták, sőt ezután az alumínium hullámlemezről készült építményt is felnyitották. A lezárt verem láttán az eljárás vezetője itt is tűzszerészeket, s miután tűzszerészeti szempontból a helyzet tisztázódott, helyszíniszemle-bizottságot kért. Gyakorlatilag ezzel telt el az idő 9.30-tól kb. 11.00-ig, utána meg kb. 15.00-ig a szemlebizottságot várták. Az alumínium-építményben lévő veremben – amelyet, mint a kerítésen kívül várakozó házkutatók jól láthatták, a tűzszerészek már átkutattak és rekonstruáltak – a bizottság ismételt kutatást végzett „*helyszíni szemle*” címén, és az ott talált *tárgyakat* megszemlélte, akárcsak a Perényi1-ben a másik *helyszíniszemle-bizottság* a puskák rejtkehelyén talált fegyverek stb. esetében.

Nézetem szerint ez az eljárásjogi szabályok téves értelmezéséből fakad.

A *kutatás* – mint korábban szó volt erről – alapvető kriminalisztikai módszer, és értelemszerű szervezeti része, velejárója mind a – kriminalisztikai értelemben vett – helyszíni szemlének, mind a házkutatásnak. A házkutatás sajátos *büntetőeljárás*i kényszerintézkedés, amely megszabja a *kutatás* mint *kriminalisztikai módszer* alkalmazásának feltételeit olyan területen, amelyet az alkotmányosan garantált *házi jog* véd. Rendőr magánlakásba csak bebocsátás esetén, vagy a rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 39. § (1) bekezdésének a)–j) pontjaiban tételesen felsorolt eseteiben léphet be hatósági határozat nélkül. A házkutatást elrendelő hatósági határozat birtokában viszont a bebocsátás kikényszeríthető. Ha a házi jog védelme alatt álló objektumra – mint a Perényi1, vagy a Dombostanya, Árok utca 14. esetében történt – a ház-

kutatást hatósági határozattal elrendelték, akkor az az eljárási cselekmény megkezdésétől *rendőrségi műveleti terület*, amelyen mindaz végrehajtható, ami a házkutatás fogalomkörébe beletartozik és az adott körülmények között a biztonságos végrehajtáshoz a helyszíni eljárás vezetője szerint szükséges.

A Perényi1-ben tehát a házkutatást nem kellett volna eljárásjogi értelemben *felfüggeszteni* a tűzszerészeti ellenőrzés miatt, hanem csak a szakemberek számára lehetővé kellett volna tenni, hogy végezhessek a munkájukat. Nem hiszem, hogy a karaokebárban folyó házkutatás akadályozta volna őket abban, hogy a *pincetérben ellenőrizzék*, van-e robbanóanyag. Azt kellett volna belefoglalni a jegyzőkönyvbe, hogy a házkutatást végző állomány „*átmenetileg kiegészült*” a tűzszerészekkel, akik közül N. A. az ellenőrzés során felfedezte a rejtkehelyen lévő fegyvereket. Talán külön helyszíniszemle-bizottságra sem lett volna szükség, hiszen a házkutatást végző csoport is le tudta volna foglalni a fegyvereket, miután a tűzszerészek útmutatásával (vagy annak nyomán) bizonyára rátalál. De a szemlebizottság is – ha már jön – *erősítésként* csatlakozhatott volna a (tűzszerészek kiválásával „meggyengült”) házkutatást végző állományhoz, és a házkutatás keretében kellett volna a fegyvereket lefoglalni. Bármelyik megoldásváltozat esetén alkalom nyílt volna arra, hogy az eljárási cselekmény vezetője – a hatályos előírásoknak megfelelően – a jegyzőkönyvben számot adjon a megtalálás körülményeiről.⁶⁷ A nyomok és anyagmaradványok biztosítása érdekében azt a részletes és szakszerű kutatást, amely a *komplex krimináltechnikai vizsgálat* keretében lezajlott, és amelyről a helyszíniszemle-bizottság jegyzőkönyve szól, mindenképpen el kellett volna akkor is végezni. Akkor is kellett (volna) róla alakszerű és hiteles jegyzőkönyvet szerkeszteni, de mindezt sokkal nyugodtabb körülmények között lehetett volna lebonyolítani. *Mutatis mutandis* ugyanez érvényes a dombostanyai eljárásra is.

A helyszíni szemle rendkívül fontos nyomozási cselekmény; de a kriminalisztikában szerintem már-már mitikus jelentőségűnek tartják. Az egyes nyomozási cselekmények értelme a bizonyítási szerepükhöz igazodik. A rejtkehelyen megtalált fegyverről a nyomozási cselekmény jegyzőkönyve azt bizonyítja, hogy hol *volt*, és azzal bizonyítja, hogy *ott találták meg* – az pedig mindegy, hogy az ezt igazoló jegyzőkönyv a címe szerint milyen nyomozási cselekményről szól. A fontos az, hogy hiteles legyen. Ezekben az esetekben pedig éppen ez a tulajdonsága hiányzik.

⁶⁷ 23/2003. (VI. 24.) BM–IM–PM együttes rendelet 79. § d) pont

5. Mint nagyrészt – de nem mindenben – érdemi okokra visszavezethető és megoldásra váró nyomozásszervezési és iratkezelési problémát hozom szóba, hogy a nyomozási iratok tömege mind nagyobb, és ezzel az ügyek mind nehezebben kezelhetők.

Hogyan mutatkozott meg ez a jelenség ebben az ügyben?

A lövöldözések helyszínein talált lőszermaradványokról készültek szakértői vélemények, majd – többségükről – később, de még a fegyverek lefoglalása előtt újabb szakértői vélemények. Ezek csak a meglévő tárgyi bizonyítási eszközök sajátosságait írták le, és arra vonatkoztak, hogy milyen fajtájú, milyen gyártmányú lőszer, és milyen fegyverműködési nyomokat hordoznak, a nyomok milyen azonosítási lehetőségeket ígérnek. Nem volt közöttük különösebb – főként feloldhatatlan – ellentét.

A fegyverek lefoglalása után lehetőség nyílt olyan összehasonlító vizsgálatokra is, hogy melyiket melyik lefoglalt fegyverben használták. Ebben a kérdésben megint keletkeztek újabb és újabb kiegészítő szakértői vélemények, s végül – még a nyomozás során – készült egy *Végleges fegyverszakértői vélemény*, amely feldolgozta a teljes információs bázist, tehát az összes vizsgálati anyagot. Ez sem volt ellentétes, különösen nem összeegyeztethetetlen egyetlen korábbi szakértői véleménnyel sem. Persze, az eljárás korábbi fázisában, kisebb adatbázison, készültek olyan szakértői vélemények, amelyek – éppen egyes, akkor még nem ismert adatok okán – szegényesebb véleményt adtak, ami „eltérő korábbi vélemény” gyanánt is értelmezhető volt. Ebből tömérdek felesleges vita keletkezett.

Nyilvánvaló, hogy a nyomozó hatóságnak már akkor is szüksége van a lőmaradványok ballisztikai szakértői vizsgálatára, amikor még nincsen gyanúba vehető fegyver a látókörében, hiszen épp ennek alapján alakíthat ki elképzelést arról, hogy egyáltalán milyen fegyvert lehet gyanúba venni, és ennek a szakértőtől származó ismeretnek a birtokában adódhatnak további olyan kérdései, amelyekre ismét csak tőle várhat választ – ami egyet jelent a kiegészítő szakértői vélemény iránti igénnyel.

Úgy gondolom azonban, hogy amikor már van olyan fegyver, amely *azonosító vizsgálat* tárgya lehet, a korábbi szakértői vélemények aktualitásukat veszítik.

A vádirat mellékletének szánt iratok között tehát ezeknek nem lenne helyük, mert a Be. 193. § (1) bekezdése szerint „*az esetleges vádemelés alapjául szolgáló összes*” iratot kell összefűzve átadni a gyanúsítottnak, a vádemelés alapjául viszont nem a lőmaradványokról, hanem a *lőmaradványok és a gyanúba vett fegyver összehasonlító vizsgálatáról* szóló fegyverszakértői

vélemény szolgál. Ebben az ügyben mintegy két tucat fegyverszakértői vélemény volt befűzve a nyomozás iratainak bírósági példányába, és ezek túlnyomó többsége a fegyverek lefoglalása előtti időből származott.

A „legjobb bizonyíték” elve azt írja elő, hogy egy bizonyítandó tény támogató több bizonyíték közül csak a legjobbat szabad a bíróság elé tárni. A mi eljárási rendszerünkben ez nem érvényes, mert ez a bizonyítékfajtákat mintegy minőségileg osztályozza, és ezt a bizonyítás szabadságának követelménye nem tűri. A *felesleges* bizonyítékok azonban nálunk sem lennének előterjesztendőek. Ez nem csak a meghaladott fegyverszakértői véleményekre vonatkozik.

* * *

Ennek a förtelmes bűncselekmény-sorozatnak a tetteseit a bíróság elítélte, és ennek, úgy gondolom, minden tisztességes ember örül. Az, hogy a bűnösök kézre kerültek, siker; a nyomozás, a nyomozó hatóság sikere is. A siker öröme azonban óhatatlanul öröm is vegyül, mert nagy volt a siker ára.

Ez ügyben az eljárás költségeire az elsőfokú ítéletig az állam több mint 107 millió forintot előlegezett. Bár a bíróság kötelezte a vádlottakat arra, hogy ennek túlnyomó részét fizessék meg, kevés esélyt látok arra, hogy ennek akár csak jelentős töredékét is be lehet majd hajtani tőlük. Az eset szemléletesen tükrözi, hogy a bűnözésnek ára van; a pénzben kifejezett közvetlen bűnügyi költség eltörpül a mellett a morális kár mellett, amit a bűncselekmény-sorozat okozott elveszett emberi életek, százezrek hónapokig tartó rettegése, nagy társadalmi csoportok közötti bizalmi szakadék szélesebbé válása, gyűlölködés kiéleződése formájában. Ha az elért siker e veszendőbe ment értékeket csak valamelyest is ellensúlyozza, már elmondható, hogy megérte.

A siker ára azonban nem csak pénzben mérhető; hozzá tartozik annak a rengeteg embernek az ideje, fáradsága, aggodalma, idegeskedése, akik hivatásuk folytán az ügy feldolgozásán dolgoztak, és azoké is, akik – nem egyszer fájdalmas – élményeik, tapasztalataik felidézésével segítették őket ennek a titáni feladatnak a teljesítésében.

Az itt összegezett néhány tanulság csekély töredéke csak annak, ami az ügyben rejlik. Gyakorlati hasznosítása elősegítheti, hogy a bűnözés társadalmi árát legalább a visszaszorítására szánt tevékenység morális költségeinek elkerülhető gyarapításával ne növeljük.